

SUOMEN
OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

SOK-YHTYMÄ

VUOSI-

KERTOMUS

1997

SISÄLTÖ

*Timo Sarpanevan lasiveistos "Aurinkotunturi" vuodelta 1985,
Assäkeskuksen ala-aula.*

S-ryhmän toiminta-ajatus	4
S-ryhmän toimintamalli	5
SOK-yhtymä lyhyesti	6
Pääjohtajan katsaus	7
Tilinpäätös tilikaudelta 1997	
Hallituksen toimintakertomus	8
SOK-yhtymän konsernituloslaskelma	11
SOK-yhtymän konsernitase	12
SOK-yhtymän konsernirahoituslaskelma	14
SOK:n tuloslaskelma	15
SOK:n tase	16
SOK:n rahoituslaskelma	18
Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet	19
Tilinpäätöksen liitetiedot	21
Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat	29
Hallituksen ehdotus SOK:n tilikauden ylijäämän käyttämisestä	30
Tilintarkastuskertomus	31
Hallintoneuvoston lausunto	31
Kenttäryhmä	32
Erikoisliikeryhmä	38
Hallintoryhmä	40
Kehitystoiminnot	41
Henkilöstö- ja viestintätoiminnot	43
SOK-yhtymän henkilöstökatsaus 1997	44
Osakkuusyhtiöt	45
S-ryhmä 1997	47
S-ryhmä ja ympäristö	48
Hallintoneuvosto, hallitus ja tilintarkastajat	50
SOK-yhtymän organisaatio 1.1.1998	51
S-ryhmä numeroin	52
Tilastoja	53
Tapahtumia	54

S-RYHMÄN TOIMINTA-AJATUS

S-RYHMÄN TEHTÄVÄNÄ
ON TUOTTA ETUJA
SITOUTUNEILLE
ASIAKASOMISTAJILLEN.

S-RYHMÄN MUODOSTAVAT
OSUUSKAUPAT JA
SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA (SOK)
TYTÄRYHTIÖINEEN.

SOK-YHTYMÄN MUODOSTAVAT
SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA (SOK)
JA SEN TYTÄRYHTIÖT.

S-RYHMÄN TOIMINTAMALLI

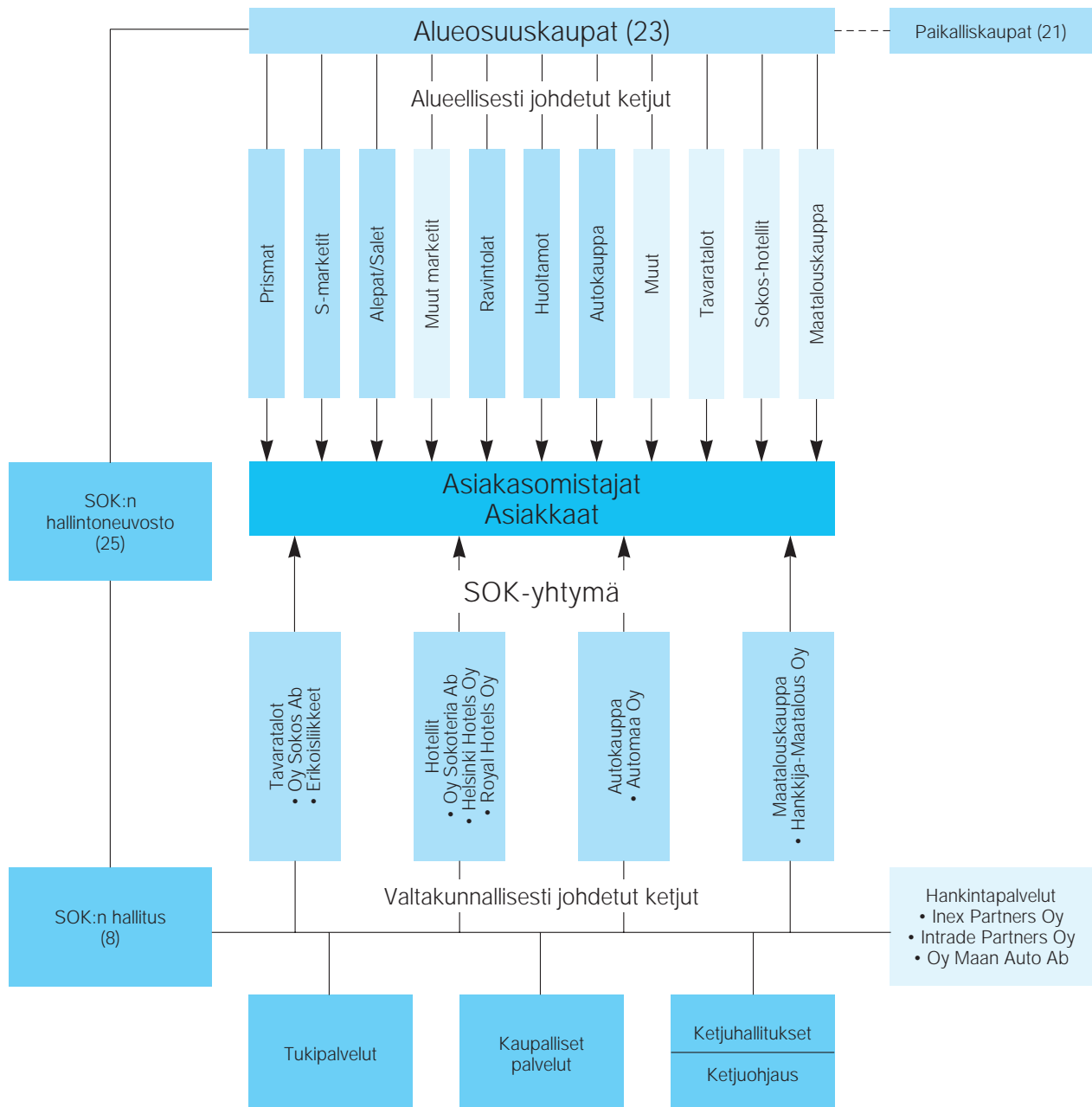
S-ryhmä toimii aluerakenteella, jonka perustoimintayksiköitä ovat alueosuuskaupat ja SOK-yhtymä.

Alueosuuskaupan omistavat sen jäsenet eli asiakasomistajat. Alueosuuskaupan tehtävänä on tuottaa perustarpeita tyydyttäviä palveluja asiakasomistajilleen alueellisesti johdetuissa ketjuyksiköissä omilla toiminta-alueillaan. Tällaisia ketjuyksiköitä ovat erityisesti Prismat,

S-marketit, Salet, Alepat, huoltamot ja ravintolat.

SOK-yhtymä koostuu osuuskauppojen omistamasta toisen asteen osuuskunnasta SOK:sta ja sen tytäryhtiöistä. SOK-yhtymän tehtävänä on tuottaa alueosuuskauppojen tarvitsemat tuki- ja palvelutoiminnot. Lisäksi SOK-yhtymä vahvistaa S-ryhmän kilpailukykyä omalla liiketoiminnallaan. Se tuottaa osuus-

kauppojen asiakasomistajille erityistarpeita tyydyttäviä palveluja valtakunnallisesti johdetuissa ketjuissa. Näitä ovat erityisesti Sokokset, erikoisliikkeet, Sokos-hotellit ja Agrimarketit.

SOK-YHTYMÄ LYHYESTI

	1997	1996
Liikevaihto mmk	12 377	11 498
Liikevoitto mmk	268	117
Tulos rahoituserien jälkeen mmk	137	42
Bruttoinvestoinnit mmk	374	423
Taseen summa mmk	6 592	5 931
Sijoitetun pääoman tuotto %	8,4	5,5
Omavaraisuusaste %	23,9	23,7
Henkilöstö keskimäärin	4 375	4 211

PÄÄJOHTAJAN KATSAUS

Jere Lahti

Kaupan toimintaympäristö oli suotuisa vuonna 1997. Viennin kasvu jatkui voimakkaana ja myös rakennustoiminta toipui syvästä lama-kuopastaan. Tulopoliittisen ratkaisun jälkimmäinen vuosi piti työmarkkinat rauhallisina. Inflaatio nopeutui hieman loppuvuodesta ja korot olivat edelleen varsin alhaalla. Suomi valmistautui ensimmäisten joukossa Euroopan talous- ja rahanliiton jäsenyyteen; kotimaan poliittiset päätökset ja EMUn kolmannen vaiheen käynnistysratkaisut tehdään kuluvan kevään aikana.

Kokonaistuotannon kasvu säilyi koko viime vuoden yli neljän prosentin tasolla ja vuosikeskiarvo nousi lähes kuuteen prosenttiin. Yksityisen kulutuksen määrän kasvuksi tuli noin kolme prosenttia, mutta vähittäiskauppa ylsi lähes neljään prosenttiin. Vähittäiskaupan määrän tasoa kuvaa kuitenkin se, että vasta vuoden 2000 jälkeen vähittäiskaupassa saavutetaan lamaa edeltänyt huipputaso. Keskimääräinen inflaatio oli hieman yli yhden prosentin, mutta vähittäiskaupassa hinnat nousivat vain puolet tästä.

S-ryhmälle vuosi 1997 oli ennätysellinen sekä kaupallisen menestymisen että taloudellisten tulosten osalta. Ryhmän vähittäismyynti oli 29,0 mrd. markkaa ja se kasvoi 10 prosenttia edellisestä vuodesta. Kasvu oli jälleen yli kaksinkertainen koko maan vähittäiskaupan lisäyksen verrattuna. Päivittäistavara-kaupassa markkinaosuus kasvoi tavoitteiden mukaisesti. Lisäystä oli noin 1,5 %-yksikköä, jolla saavutettiin neljänneksen osuus koko maan päivittäistavara-kaupasta. 1990-luvulla S-ryhmän markkinaosuus on noussut jo lähes 10 %-yksikköä.

SOK-yhtymän liikevaihto oli 12,4 mrd. markkaa, jossa oli lisäystä 7,6 prosenttia.

S-ryhmän yhteenlaskettu tulos eli tulos rahoituserien jälkeen ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja parani voimakkaasti edellisestä vuodesta ja oli noin 800 milj. markkaa voitollinen. Tulos on S-ryhmän kaikkien aikojen paras. Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos oli 660 milj. markkaa ja niiden tulosparrannus edellisestä vuodesta oli lähes 200 milj. markkaa. SOK-yhtymän tulos oli 137 milj. markkaa. S-ryhmän investoinnit olivat yhteensä 1 000 milj. markkaa, josta SOK-yhtymän osuus oli 374 milj. markkaa.

Suomen kansantalouden näkymät ja kaupan toimintaedellytykset vuonna 1998 ovat edelleen hyvät. Kansantalouden kasvun ennakoidaan hieman hidastuvan, mutta matala inflaatio ja korkotasot sekä historiallisen vahva vaihtotase tukevat hyvän talouskehityksemme jatkumista. Uuden kaksivuotisen työmarkkinaratkaisun johdosta myös kukaan työmarkkinoilta ei ole odotettavissa yllätyksiä. Eräät erityisryhmien lakot osoittavat kuitenkin, että keskitetyt ratkaisut kasaavat paineita työmarkkinajärjestelmän uudistamiselle. Korkeasuhdanteesta huolimatta valtiontaloutta ei ole saatu tasapainotetuksi ja suuresta työttömyydestä on muodostunut kesto-ongelma. Itä-Aasian maiden talouskriisit aiheuttavat epävar-

muutta kansainväliseen talouskehitykseen, jolloin vientikysyntä saattaa heikentyä. Kotimarkkinoiden vilkastumisen tulisi nyt vuorostaan astua talousveturin rooliin. Palvelusektorin toimintaedellytysten parantaminen onkin alan yritysten, järjestöjen ja julkisen sektorin suuri yhteinen haaste.

Alueosuuskauppojen asiakasomistajien määrä nousi jälleen voimakkaasti ja heidän sitoutumisensa S-ryhmän palveluiden käyttämiseen lisääntyi. Asiakastyytyväisyyden kasvua osoittaa se, että bonusmyynti kasvoi yli viidenneksen ja bonusta asiakasomistajille maksettiin 22 prosenttia edellisestä vuodesta enemmän eli yhteensä 258 milj. markkaa. Se on tuntuva lisä asiakasomistajien talousrahoihin, kun otetaan huomioon, että S-ryhmä liiketoiminnassaan on erittäin hintakilpailukykyinen jo ennen bonusten maksamista.

Kiitän asiakasomistajia S-ryhmää kohtaan osoitetusta luottamuksesta sekä hallintohenkilöitä, osuuskauppoja ja kaikkia sidosryhmiämme hyvästä yhteistyöstä. Samalla kiitän osuuskauppojen ja SOK-yhtymän henkilöstöä tehokkaasta ja tuloksellisesta työskentelystä asiakasomistajiemme hyväksi.

Helsinki 3.3.1998

Jere Lahti

Kaupan toimintaympäristö

Kansantalous kehittyi vahvasti ja tasapainoisesti vuonna 1997. Kokonaistuotanto kasvoi voimakkaasti jo neljäntenä vuotena peräkkäin. Neljässä vuodessa tuotanto on lisääntynyt yhteensä viidenneksen ja siten laman aiheuttama kasvukuoppa on täytetty. Kansainvälinen talouskehitys vahvistui, mutta loppuvuoden aikana Itä-Aasian maiden talouskriisin johdosta kasvuennusteita jouduttiin vetämään alaspäin. Suomen talous täytti EMU-kriteerit sekä korko- ja inflaatiomittareiden että julkisen talouden alijäämän ja julkisen talouden velkakriteerin osalta.

Suomen kokonaistuotannon kasvu ylitti ennusteet ja oli lähes kuusi prosenttia. Kasvu voimistui ensimmäisen vuosineljänneksen jälkeen erityisesti hyvän vientikehityksen johdosta, mutta myös kotimainen investointikysyntä jatkui voimakkaana. Toimialoista metsätalouden ja teollisuuden sekä rakennustoiminnan tuotanto lisääntyi 10 - 15 prosenttia. Liikennesuorite kasvoi lähes 10 prosenttia. Myös kaupan ja muiden palveluiden tuotanto lisääntyi selvästi.

Ulkomaankaupan kasvu jatkui voimakkaana. Kauppatase ja vaihtotase olivat edelleen vahvasti ylijäämäisiä. Vientikysyntä on ollut viime vuosien talouskasvun veturi, sillä vientimäärät ovat kasvaneet yli 70 prosenttia samaan aikaan kun kotimainen kysyntä on vasta palautunut lamaa edeltävälle tasolle.

Yksityiset kulutusmenot kasvoivat edellistä vuotta ja ennakoitua hitaammin. Lisäystä oli 3,1 prosenttia. Vaikka työttömyys aleni hieman, ansiokehitys oli kohtuullinen ja hintakehitys erittäin hidas, kotitalouksien säästämisaste nousi ja varovaisuus leimasi edelleen kulutuskäyttäytymistä. Päivittäistavaroiden ja muiden lyhytikäisten tavaroiden osalta kuluksen kasvu oli noin kaksi prosenttia ja kestävienkin tavaroiden kasvuvauhti hidastui kuuden prosentin tasolle.

Vähittäiskauppa kasvoi yksityistä kulutusta nopeammin. Sen arvo lisääntyi noin

4,3 ja määrä 3,7 prosenttia. Hintakehitys kaupassa jatkui erittäin hitaana. Päivittäistavarakaupan arvo lisääntyi noin 2,5 ja volyymi noin 1,5 prosenttia. Tavaratalo- ja tekstiili kauppa kasvoivat lähes kaupan keskiarvoa vastaavasti ja jalkinekauppa näitä nopeammin eli noin 4,5 prosenttia. Autokaupan määrällinen kasvu oli lähes 10 prosenttia.

Hintakehitys jatkui hitaana jo neljäntenä vuotena peräkkäin. Kuluttajahinnat nousivat keskimäärin 1,2 prosenttia. Hintakehitys hyödykeryhmittäin oli varsin tasainen. Elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien hinnat nousivat keskimäärin 1,4 prosenttia, hotelli- ja ravintolatoiminnassa hintojen nousu oli noin kaksi prosenttia. Vaatetuksen ja jalkineiden hinnat puolestaan laskivat keskimäärin 0,6 prosenttia.

Hotelli- ja ravintola-alan kehitys ylitti vähittäiskaupan kasvuvauhdin. Anniskeluravintoloiden myynnin arvo kasvoi noin seitsemän ja volyymi noin viisi prosenttia. Hotellien majoitusmyynnin kasvu oli selvästi tätäkin nopeampi ja hotellihuoneiden käyttöaste nousi edellisestä vuodesta. Alan myynti kasvoi pääkaupunkiseudulla selvästi muuta maata nopeammin.

SOK:n hallintorakenteen kehittäminen

Syksyllä 1997 SOK:n hallintoneuvosto päätti asettamansa työryhmän esityksestä S-ryhmän ja SOK-yhtymän johtamisjärjestelmästä 1.1.1998 alkaen. Tässä keskeisinä asioina ovat hallintoneuvoston keskittyminen johtamisen valvontaan ja strategiseen päätöksentekoon sekä hallituksen tehtävien ja roolin painottuminen SOK-yhtymän konserni-johtamistehtävien ohella koko S-ryhmää koskevien strategioiden valmisteluun. Samassa yhteydessä hallituksen rakenne muuttui omistajaemmistöiseksi. Hallitus asetti vuoden 1998 alussa johtajiston. Johtamisjärjestelmän kehittämisen keskeisenä tavoitteena on S-ryhmän

päätöksenteon ja toiminnan tiivistäminen ja sitä kautta kilpailukykyyn lisääminen.

Konsernirakenteen muutokset

Porin Sokoksen kiinteistön omistavan yhtiön osakekanta myytiin ja samalla tehtiin pitkäaikainen vuokrasopimus kiinteistön vuokrauksesta ostajan kanssa. Lisäksi yhden kiinteistötytäryhtiön omistuksesta luovuttiin myymällä sen osakeomistus S-ryhmän ulkopuolelle.

Tiilikauden aikana konsernissa toteutuilla hotelli-yhtiöiden liiketoiminnan keskinäisillä myynneillä ja vuokrauksilla luotiin edellytyksiä hotelli-yhtiöiden tulevalle uudelle yhtiörakenteelle. Kuluvan vuoden alussa rakenneuudistusta on jatkettu.

Tarkoituksenmukaisemman kiinteistö-yhtiörakenteen saavuttamiseksi sulautettiin tiilikauden aikana SOK:n kokonaan omistamat 7 kiinteistötytäryhtiötä toisiin kiinteistötytäryhtiöihin.

Tiilikauden aikana myytiin kahden kiinteistötytäryhtiön ja yhden kiinteistöosakkuusyhtiön osakeomistus ao. paikkakunnilla sijaitseville alueosuuskaupoille. Näillä myynneillä pyrittiin selkeyttämään S-ryhmän liikepaikkarakennetta.

Helsingin Osuuskaupan kanssa tehdyillä osake- ja kiinteistökaupoilla selkeytettiin tiilikauden päättyessä ja kuluvan vuoden alussa pääkaupunkiseudun liiketoiminta- ja liikepaikkarakennetta. Muutokin on tehty vuoden vaihteessa vähäisempiä konsernin rakennetta pelkistäviä omistusjärjestelyjä.

Tiilikauden lopussa hankittiin S-ryhmän logistiikkapalvelujen kehittämiseksi Hakkilan logistiikkakeskuksen omistavan kiinteistöosakeyhtiön osakekanta.

Kuluvan tiilikauden alussa SOK hankki Rainex Partners Oy:n koko osakekannan Inex Partners Oy:ltä. Kauppaan sisältyi myös Rainex Partners Oy:n tytäryhtiö Rainex Yrityspalvelu Oy.

Liikevaihto

SOK-yhtymän liikevaihto oli 12 377 milj. markkaa, jossa oli lisäystä 7,6 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Hotelli- ja ravintolatoimialan sekä maatalouskaupan myynti kehittyivät odotettua paremmin. Lisäksi myönteiseen kehitykseen vaikuttivat marketkaupan uudet yksiköt sekä osuuskaupoissa että SOK-yhtymässä.

Yhtymässä maatalous- ja rautakauppaa harjoittavan Hankkija-Maatalous Oy:n liikevaihto kasvoi 6,9 prosenttia. Viljakauppa lisääntyi toisena vuotena peräkkäin voimakkaasti. Samoin viljelijäin konehankinnat ja tuotantotilojen rakennustarvikkeiden kysyntä kehittyivät erityisen hyvin. Merkittävistä tuoteryhmistä vain rehu- ja lannoitemyynti laski.

Hotelli- ja ravintolatoimialan yhtiöiden liikevaihto kasvoi voimakkaasti eli 18,1 prosenttia. Kasvua vauhditti alan yleinen, vähittäiskauppaa voimakkaampi markkinoiden kasvu erityisesti majoituspuolella. SOK-yhtymän hotellien käyttöasteiden kehitys oli selvästi parempi kuin allalla yleensä, joten viimevuosien voimakas hotelli- ja ravintolayksiköiden uudistamistyö ja palvelukonseptien jatkuva kehittäminen tuotti tulosta.

Yhtymän autokauppa kasvoi 13,9 prosenttia, mikä oli autokaupan yleistä kasvua jonkin verran enemmän. Autojen maahantuontia harjoittavan Oy Maan Auto Ab:n liikevaihto kasvoi 13,7 prosenttia.

Yhtymän tavaratalokaupan liikevaihto supistui 10,7 prosenttia. Supistumisen syyinä oli Vaasan tavaratalon toiminnan lopettaminen sekä Savonlinnan tavaratalon siirtyminen Osuuskauppa Suur-Savon omistukseen ja kolmen päivittäistavaraosaston siirtyminen S-market-ketjuun. Lisäksi pienten kaupunkien Sokokset muutettiin pukeutumiseen ja kosmetiikkaan keskittyviksi Sokos-muodeiksi. Jatkavien yksiköiden myynti kasvoi alan keskiarvoa enemmän.

Yhtymässä marketkauppaa harjoittava

Hämeenmaan Automarket Oy toimi ensimmäistä täyttä toimintavuottaan. Yhtiö osti kaksi S-market -yksikköä vuoden alussa ja avasi uuden S-marketin Riihimäellä toukokuussa ja uuden Prisman Lahdessa marraskuussa.

S-ryhmän käyttötavarakaupan hankintayhtiön Intrade Partners Oy:n liikevaihto kasvoi 17,7 prosenttia sekä marketketjujen hyvän käyttötavaramyynnin kehityksen että vuoden jälkipuoliskolla Sokos-tavarataloille aloitettujen toimitusten ansiosta.

SOK:n liikevaihto oli 5 361 milj. markkaa, jossa oli vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna 10,0 prosenttia. Vähennys johtuu tavaratalomyynnin poisjäännistä SOK:n luvuista, kun Sokos-liiketoiminta yhtiöitettiin 1.9.1996 alkaen. Kotimaisen teollisuuden suoraan ketjuyksiköille toimittamien tavaroiden laskutus, ns. OVT-laskutus, kasvoi 9,5 prosenttia.

S-ryhmän vähittäismyynti oli yhteensä 29 011 milj. markkaa. Kasvu edelliseen vuoteen oli 10,0 prosenttia. Osuuskauppojen myynti kasvoi 10,4 prosenttia ja oli 22 223 milj. markkaa eli noin 77 prosenttia ryhmän vähittäismyynnistä.

SOK:n toiminta

SOK on SOK-yhtymän emoyhteisö. SOK:n liikevaihto muodostuu teollisuuden suoraan ketjuyksiköille toimittamien tavaroiden laskutuksesta (OVT-laskutus), vuokraus-, ketjuohjaus-, asiakasomistaja- ja markkinointipalvelujen sekä S-ryhmä- ja yhtymäpalvelujen toimittamisesta S-ryhmän yrityksille.

Myyntikatteen, kiinteiden kulujen ja poistojen markkamäärä ja suhteellinen osuus laski edelliseen vuoteen verrattuna, koska edellisen vuoden luvut sisältävät tavaratalotoiminnan tammi-elokuulta ennen 1.9.1996 tapahtunutta tavaratalotoiminnan yhtiöittämistä.

Alijäämä ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja supistui 49,7 milj. markkaa. Tuosta paransi edellisenä vuonna sitä ra-

sittaneen tavarataloliiketoiminnan tappion poisjäänti. Sensijaan poistoja sijoituksista tehtiin merkittävästi edellistä vuotta enemmän.

Tulos

SOK-yhtymän ylijäämä ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja oli 137 milj. markkaa voitollinen. Edellisenä vuonna vastaava tulos oli 42 milj. markkaa. Em. tulos sisältää mm. liiketoiminnan muut tuotot ja kulut, osuuden osakkuusyhtiöiden tuloksista, kertaluonteiset poistot, poistot sijoituksista sekä pakollisten varustusten muutoksen.

Myyntikate kasvoi markkamääräisesti ja suhteellisesti. Edellisestä vuodesta kasvaneet liiketoiminnan muut tuotot sisälsivät tavanomaisia myyntivoittoja. Kiinteiden kulujen markkamäärä kasvoi 4,2 prosenttia, mutta niiden suhteellinen osuus supistui 0,5 prosenttiyksikköä. Myyntikatteen markkamäärä kasvoi lähes kaikissa liiketoimintaryhmissä. Eriytyisesti hotelli- ja ravintolaliiketoimintaryhmän suuri kasvu nosti suhteellista myyntikatetta. Kiinteät kulut kasvoivat maltillisesti volyymillaan voimakkaasti kasvaneissa liiketoimintaryhmissä ja supistuivat merkittävästi tavarataloliiketoimintaryhmässä.

Kertaluonteisissa poistoissa on poistoja rakennuksista, koneista ja kalustoista, aineettomista oikeuksista ja muista pitkävaikutteisista menoista. Poistot sijoituksista sisältävät arvonalennuksia Polar-Yhtymä Oy:n osakkeista 22,3 milj. markkaa, lainasaamisista osakkuusyhtiöiltä 20,0 milj. markkaa ja muista osakkeista ja vastuista yhteensä 30,2 milj. markkaa.

Rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmä kasvoi nettomääräisesti 56 milj. markkaa. Poistot sijoituksista kasvoivat 68 milj. markkaa, joten muiden erien nettosupistus oli 12 milj. markkaa. Vallitseva alhainen korkotaso on hyödynnetty lainasalkun korkorakenteessa.

Kaikki liiketoimintaryhmät saavuttivat suunnitellun ja edellistä vuotta parem-

man tuloksen. Yhtiö- ja yksikkötasolla oli kuitenkin joitakin heikennyksiä. Suurimmat tulosparannukset olivat hotelli- ja ravintolaliiketoiminnassa sekä tavarataloliiketoiminnassa. Tavarataloliiketoiminnan tulos oli kuitenkin tappiollinen.

Liiketoimintaryhmien katsauksissa on tarkemmin käsitelty yksikkökohtaisia tuloksia.

Investoinnit ja käyttöomaisuuden myynnit

SOK-yhtymän bruttoinvestoinnit olivat 374 milj. markkaa. Investoinneista suurin oli Vantaan Hakkilassa sijaitsevan käyttötavaroiden käsittelykeskuskiinteistöyhtiön osakekannan osto. Hotelli- ja ravintolaliiketoimintaryhmän investoinnit, joihin sisältyi sekä olemassa olevan verkoston voimakasta uudistamista että Radisson SAS Royal Hotel Helsingin liiketoiminnan hankkiminen, olivat myös merkittävät. Market-liiketoiminnassa avattiin Riihimäellä suuri S-market keväällä ja Lahdessa uusi Prisma marraskuussa. Muut investoinnit olivat eri toimialojen miljöö-, kalusto- ja tietojärjestelmähankintoja.

SOK-yhtymän käyttöomaisuusmyynnit olivat kirjanpitoarvoin 72 milj. markkaa. SOK myi Helsingin Osuuskaupalle 10 prosentin loppuosuuden Ässä Partners Oy:n osakkeista, osuutensa Kiinteistö Oy Vantaanportin liikekeskuksesta ja ravintolakiinteistön Hyvinkäältä. Kajaanissa myytiin Kajaanin Prisman maa-alueet Osuuskauppa Maakunnalle. Samoin

Seinäjoella myytiin Prisma-kiinteistöyhtiön osakkeiden loppuosa Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupalle. Porin Sokos-kiinteistön osakekanta myytiin Merita Kiinteistöt Oy:lle ja kiinteistöä tehtiin pitkäaikainen vuokrasopimus. Muut myynnit olivat pääasiassa pienehköjä kiinteistöjen, kiinteistö-, huoneisto- ja muiden osakkeiden sekä muun irtaimiston myyntejä.

Rahoitus

SOK-yhtymän rahoitustilanne säilyi hyvänä koko tilikauden ajan. Kassavirta ennen rahoituseriä oli noin 50 milj. markkaa positiivinen. Likvidit sijoitukset ja rahavarat olivat vuoden lopussa yhteensä 1 492 milj. markkaa. Lisäksi yhtymällä oli 512 milj. markkaa pitkäaikaisia rahoitusliimittejä käyttämättä. Nettokorot olivat 65 milj. markkaa, jossa oli vähennystä edellisestä vuodesta 24 milj. markkaa. Nettokorot liikevaihdosta laskivat 0,78 prosentista 0,53 prosenttiin.

Suomen markan korot pysyivät edellivuotta alhaisemmalla tasolla ja korkoero Saksan markkaan nähden pieneni merkittävästi. Yhtymän rahoituskulujen laskuun vaikutti eniten lainasalkun korkorakenne, mikä hyötyi markan alhaisesta korkotasosta.

Henkilöstö

SOK-yhtymän henkilömäärä oli vuoden lopussa 4 504, josta SOK:n henkilöstöä oli 335 (7 %) ja tytäryhtiöiden 4 169 (93 %).

Henkilöstön lisäys oli 157 henkilöä edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäykseen vaikuttivat Sokos Hotel Helsingin avaus, Helsingin Radisson SAS Hotellin siirtyminen SOK-yhtymälle sekä Lahden Prisman ja Riihimäen S-marketin avaukset.

Toisaalta henkilömäärää vähensivät Sokos Vaasan lopettaminen, Sokos Savonlinnan siirtyminen Osuuskauppa Suur-Savolle sekä Hämeenlinnan, Lappeenrannan, Kouvolan, Oulun ja Seinäjoen tavaratalojen muuttaminen Sokos-muoti-erikoismyymälöiksi.

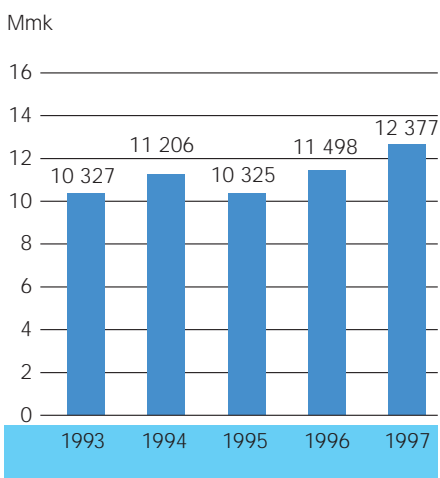
Alkaneen vuoden näkymät

Kaupan toimintaedellytysten odotetaan olevan voittopuolisesti myönteisiä myös vuonna 1998. Kokonaistuotannon enustetaan kasvavan yhä noin 4 prosenttia. Yksityisen kulutuksen kasvuennusteet liikkuvat 3,5 prosentin tasolla. Vähittäiskaupalle yksityisen kulutuksen kasvusta odotetaan lähes edellisen tasosta eli noin 3,5 - 4 prosentin kasvua. Hintojen nousuvauhdiksi arvioidaan noin 2 prosenttia. Tammikuussa 1998 kuluttajahinnat nousivat 1,9 prosenttia edellisen vuoden tammikuusta.

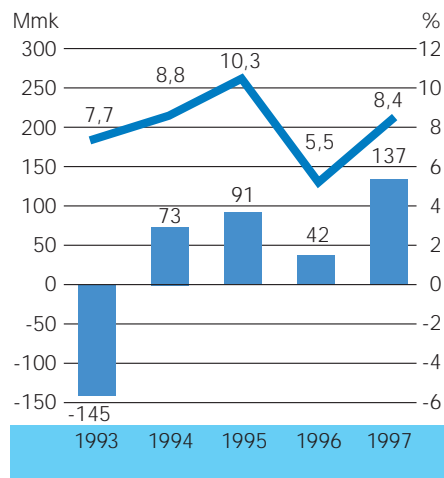
SOK-yhtymän suurin investointi vuonna 1998 on SOK:n entiseen pääkonttoriin rakennettava pääkaupunkiseudun kolmas Radisson SAS -hotelli. Sen arvioidaan valmistuvan kesällä 1999.

SOK-yhtymän tuloksen odotetaan pysyvän edellisen vuoden tasolla. Eri toimialojen tuloskehitys tulee olemaan epäyhtenäinen. Tavaratalokaupassa tavoitellaan edellistä vuotta parempaa tulosta. Hotelli- ja ravintolatoimialan tuloksen odotetaan paranevan vielä lievästi. Automaahantuonnin ja maatalouskaupan tulosten arvioidaan hieman heikkenevän edelliseen vuoteen verrattuna.

SOK-YHTYMÄN LIIKEVAIHTO

TOIMINNAN TULOS SIOJITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-%

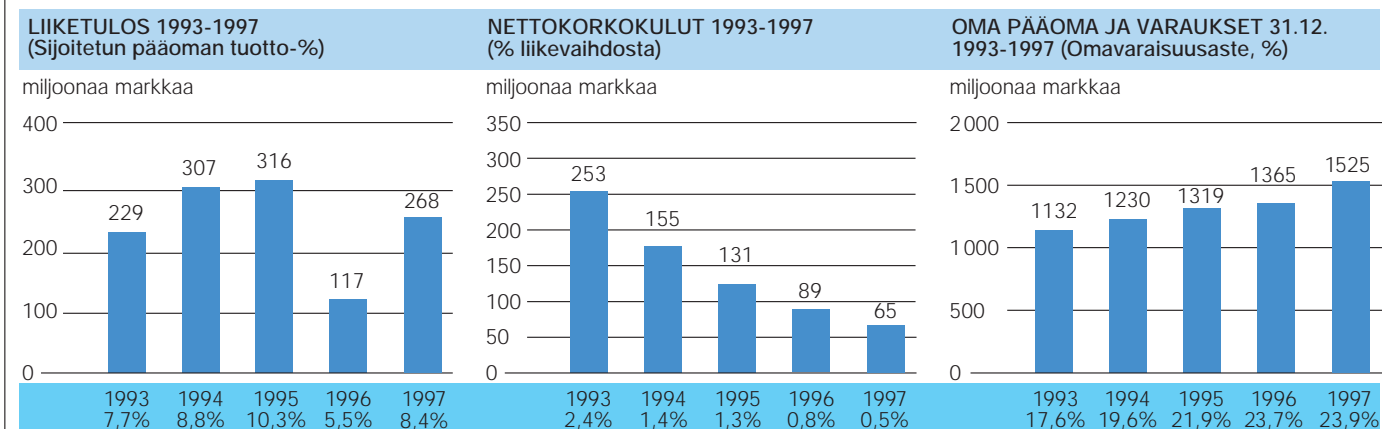

SOK-YHTYMÄN KONSERNITULOSLASKELMA

Mmk	1.1.-31.12.1997		1.1.-31.12.1996	
		%		%
Liikevaihto (1)	12 377,2	100,0	11 498,2	100,0
Liiketoiminnan muut tuotot (2)	106,5	0,9	60,6	0,5
Muuttuvat kulut:				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	10 338,5		9 610,0	
Varastojen lisäys	-94,1		-46,7	
Henkilöstökulut (3)	18,9		17,9	
Muut muuttuvat kulut	44,0	-10 307,3	34,3	-9 615,5
		83,3		83,6
Myyntikate	2 176,4	17,6	1 943,3	16,9
Kiinteät kulut:				
Henkilöstökulut (3)	736,4		730,4	
Vuokrat	274,3		265,1	
Muut kiinteät kulut	701,8		656,1	
Liiketoiminnan muut kulut (2)	9,0	-1 721,5	0,7	-1 652,3
		13,9		14,4
Käyttökate	454,9	3,7	291,0	2,5
Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista (4)				
Suunnitelman mukaiset poistot	176,0		157,0	
Kertaluonteiset poistot	8,6		13,9	
Konserniliikkeen poisto	2,0	-186,6	2,8	-173,7
		1,5		1,5
Liikelylijäämä	268,3	2,2	117,3	1,0
Rahoitustuotot ja -kulut: (5)				
Osinkotuotot	7,8		6,6	
Korkotuotot pitkäaikaisista sijoituksista	14,0		14,5	
Muut korkotuotot	49,9		67,5	
Muut rahoitustuotot	9,9		1,5	
Kurssierot	4,2		1,7	
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	5,6		22,8	
Korkokulut	129,2		171,4	
Muut rahoituskulut	21,2		14,8	
Poistot sijoituksista	72,5	-131,5	4,1	-75,7
		1,1		0,6
Ylijäämä ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja	136,8	1,1	41,6	0,4
Satunnaiset tuotot ja kulut: (6)				
Satunnaiset tuotot	3,3		1,2	
Satunnaiset kulut	1,9	1,4	9,6	-8,4
		0,0		0,1
Ylijäämä ennen varauksia ja veroja	138,2	1,1	33,2	0,3
Poistoeron lisäys (4)	-15,0	0,1	-7,5	0,1
Vapaaehtoisten varausten vähennys (8)	54,5	0,4	5,9	0,1
Välittömät verot (9)	-3,3		-3,1	
Vähemmistön osuus	-0,2		-0,1	
Tilikauden ylijäämä	174,2	1,4	28,4	0,2

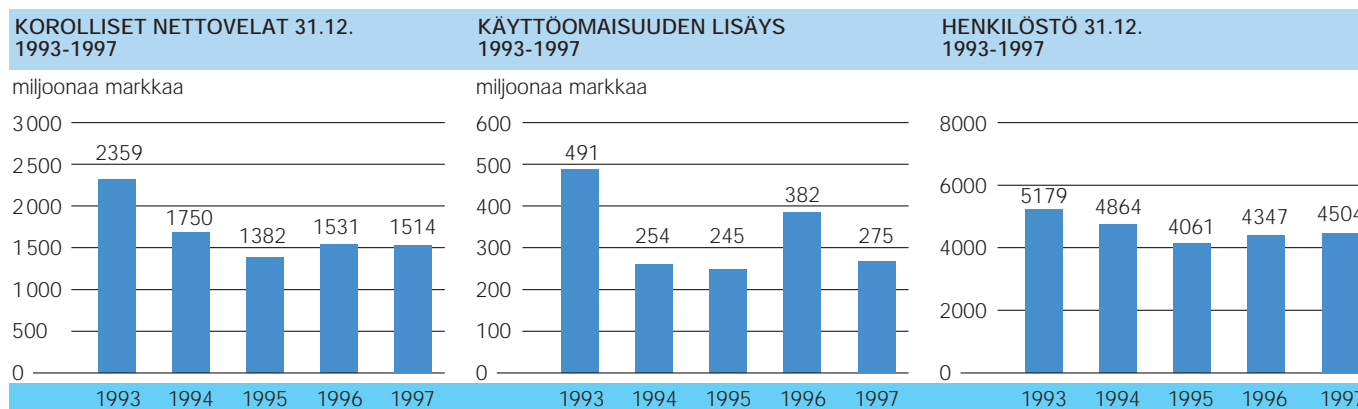
SOK-YHTYMÄN KONSERNITASE

VASTAAVAA Mmk	31.12.1997		31.12.1996	
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
Aineettomat hyödykkeet (10)				
Aineettomat oikeudet	42,9		34,1	
Liikearvo	40,2		15,7	
Konserniliikearvo	17,9		22,4	
Muut pitkävaikutteiset menot	100,3		107,0	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	14,8	216,1	20,5	199,7
Aineelliset hyödykkeet (10)				
Maa- ja vesialueet	510,6		485,7	
Rakennukset ja rakennelmat	1 502,5		1 478,6	
Koneet ja kalusto	258,5		185,5	
Muut aineelliset hyödykkeet	20,6		4,3	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	7,7	2 299,9	36,5	2 190,6
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Osakkuusyhtiöosakkeet (11-12)	377,6		336,9	
Osakkeet ja osuudet (11-12)	101,1		153,5	
Lainasaamiset	75,6	554,3	87,4	577,8
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Vaihto-omaisuus				
Tavarat	799,8		704,6	
Muu vaihto-omaisuus	12,4		13,4	
Ennakkomaksut	9,6	821,8	12,2	730,2
Saamiset				
Myyntisaamiset	1 020,9		881,6	
Lainasaamiset	9,3		0,4	
Siirtosaamiset	164,4		158,1	
Muut saamiset	13,0	1 207,6	9,7	1 049,8
Rahoitusomaisuusarvopaperit				
Osakkeet ja osuudet	0,7			
Muut arvopaperit	1 389,2	1 389,9	1 103,3	1 103,3
Muut lyhytaikaiset sijoitukset		2,6		8,4
Rahat ja pankkisaamiset		99,6		71,5
		6 591,8		5 931,3

VASTATTAVAA Mmk	31.12.1997		31.12.1996	
OMA PÄÄOMA (16)				
Sidottu oma pääoma				
Osuuspääoma	226,9		194,9	
Lisäosuuspääoma	15,0			
Vararahasto	65,1		65,1	
Arvonkorotusrahasto	621,7	928,8	621,7	881,7
Vapaa oma pääoma				
Kertyneet voittovarot	330,5		220,1	
Tilikauden ylijäämä	174,2	504,7	28,4	248,5
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		1 433,5		1 130,2
VÄHEMMISTÖOSUUS		91,6		91,0
VARAUKSET (17)				
Kertynyt poistoero *)				89,0
Vapaaehtoiset varaukset *)				54,9
Muut varaukset				
Pakolliset varaukset		107,6		93,0
VIERAS PÄÄOMA (18)				
Pitkäaikainen				
Pääomalaina	120,0		120,0	
Joukkovelkakirjalainat	135,5			
Lainat rahoituslaitoksilta	503,9		510,5	
Eläkelainat	541,4		600,3	
Ostovelat	1,1			
Laskennallinen verovelka	37,9			
Muut pitkäaikaiset velat	175,0	1 514,8	224,7	1 455,5
Lyhytaikainen				
Lainat rahoituslaitoksilta	224,2		140,2	
Eläkelainat	40,8		45,4	
Saadut ennakot	208,5		166,1	
Ostovelat	1 251,1		1 130,7	
Siirtovelat	455,1		417,9	
Muut lyhytaikaiset velat	1 264,6	3 444,3	1 117,4	3 017,7
		6 591,8		5 931,3

*) Jaettu vuonna 1997 omaan pääomaan ja laskennalliseksi verovelaksi.

SOK-YHTYMÄN KONSERNIRAAHOITUSLASKELMA

Mmk	1.1.-31.12.1997	1.1.-31.12.1996
Liiketoiminta		
Tulorahoitus		
Käyttökate	454,9	291,1
Rahoitustuotot ja -kulut	-64,6	-92,5
Satunnaiset erät	1,4	-4,7
Verot	-3,2	-3,6
Yhteensä	388,5	190,3
Käyttöpääoman muutos		
Vaihto-omaisuuden lisäys	-91,5	-49,2
Lyhytaikaisten liikesaamisten lisäys (-)/ vähennys (+)	-145,7	0,1
Korottomien lyhytaikaisten velkojen lisäys*	199,6	14,5
Yhteensä	-37,6	-34,6
Liiketoiminnan kassavirta	350,9	155,7
Investoinnit		
Käyttöomaisuuden lisäys	274,7	381,9
Käyttöomaisuuden vähennys	71,6	136,8
Yhteensä	-203,1	-245,1
Kassavirta ennen rahoitusta	147,8	-89,4
Rahoitus		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys	-8,1	-41,0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	163,2	297,1
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	206,0	641,5
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-12,1	25,0
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+)/vähennys (-)	192,0	-48,9
Maksettu osuuspääoman korko	13,3	12,8
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman lisäys	47,0	28,7
Oman pääoman vähennys	0,1	0,1
Vähemmistöosuuden vähennys	-1,4	-0,9
Yhteensä	161,2	-394,4
Tytäryrityssotot		
Käyttöpääoma		6,6
Käyttöomaisuus	-98,9	-40,6
Rahoitus	98,8	15,8
Likvidit varat	-0,1	-12,1
Yhteensä		-30,3
Laskelman mukainen likvidien varojen lisäys (+)/vähennys (-)	308,9	-514,1
Likvidien varojen lisäys (+)/vähennys (-)		
Likvidit varat tilikauden lopussa	1 492,1	1 183,2
Josta tilikauden aikana hankittujen yhtiöiden likvidit varat	0,0	-12,1
Likvidit varat tilikauden alussa	-1 183,2	-1 171,2
Yhteensä	308,9	-514,1

* Sisältää pakollisten varausten muutoksen

SOK:N TULOSLASKELMA

Mmk	1.1.-31.12.1997		%	1.1.-31.12.1996		%
Liikevaihto (1)	5 361,2		100,0	5 957,0		100,0
Liiketoiminnan muut tuotot (2)	69,3		1,3	42,3		0,7
Muuttuvat kulut:						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	4 894,8			5 070,4		
Varastojen vähennys	6,2			279,2		
Henkilöstökulut (3)				1,7		
Vuokrat	202,6	-5 103,6	95,2	195,3	-5 546,6	93,1
Myyntikate		326,9	6,1		452,7	7,6
Kiinteät kulut:						
Henkilöstökulut (3)	89,1			243,2		
Vuokrat	31,3			75,4		
Muut kiinteät kulut	185,1			245,2		
Liiketoiminnan muut kulut (2)	5,0	-310,5	5,8	0,4	-564,2	9,5
Käyttökate		16,4	0,3		-111,5	1,9
Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista (4)						
Suunnitelman mukaiset poistot	19,4			31,8		
Kertaluonteiset poistot		-19,4	0,4	2,1	-33,9	0,5
Liikealijäämä		-3,0	0,1		-145,4	2,4
Rahoitustuotot ja -kulut: (5)						
Osinkotuotot	7,8			8,6		
Korkotuotot pitkäaikaisista sijoituksista	122,9			129,6		
Muut korkotuotot	45,5			64,9		
Muut rahoitustuotot	10,9			4,4		
Kurssierot				0,8		
Korkokulut	124,8			162,4		
Muut rahoituskulut	16,4			9,9		
Poistot sijoituksista	104,7	-58,8	1,1	2,1	33,9	0,5
Alijäämä ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja		-61,8	1,2		-111,5	1,9
Satunnaiset tuotot ja kulut: (6)						
Satunnaiset tuotot	231,9			125,8		
Satunnaiset kulut	1,9	230,0	4,3	5,9	119,9	2,0
Ylijäämä ennen varauksia ja veroja		168,2	3,1		8,4	0,1
Poistoeron vähennys (4)		3,1	0,1		13,6	0,3
Välittömät verot (9)		0,2			0,1	
Tilikauden ylijäämä		171,5	3,2		22,1	0,4

SOK:N TASE

VASTAAVAA Mmk	31.12.1997		31.12.1996	
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
Aineettomat hyödykkeet (10)				
Aineettomat oikeudet	17,4		12,3	
Muut pitkävaikutteiset menot	8,6		10,6	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	13,6	39,6	13,9	36,8
Aineelliset hyödykkeet (10)				
Maa- ja vesialueet	57,4		88,6	
Rakennukset ja rakennelmat	40,9		38,6	
Koneet ja kalusto	15,4		17,4	
Muut aineelliset hyödykkeet	14,8		0,7	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0,9	129,4	20,0	165,3
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet (11-12)	1 812,0		1 742,1	
Lainasaamiset	1 585,8	3 397,8	1 575,1	3 317,2
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Vaihto-omaisuus				
Muu vaihto-omaisuus	52,9		59,0	
Ennakkomaksut		52,9	0,3	59,3
Saamiset				
Myyntisaamiset	756,9		629,2	
Lainasaamiset	9,0			
Siirtosaamiset	97,2		121,0	
Muut saamiset	8,1	871,2	9,5	759,7
Rahoitusomaisuusarvopaperit				
Osakkeet ja arvopaperit	0,7			
Muut arvopaperit	1 389,2	1 389,9	1 103,3	1 103,3
Muut lyhytaikaiset sijoitukset		241,1		234,5
Rahat ja pankkisaamiset		52,6		15,8
		6 174,5		5 691,9

VASTATTAVAA Mmk

31.12.1997

31.12.1996

OMA PÄÄOMA (16)

Sidottu oma pääoma

Osuuspääoma	226,9		194,9	
Lisäosuuspääoma	15,0			
Vararahasto	65,1		65,1	
Arvonkorotusrahasto	41,2	348,2	71,2	331,2

Vapaa oma pääoma

Muut rahastot	1 254,4		1 254,5	
Edellisten tilikausien ylijäämä	58,5		49,7	
Tilikauden ylijäämä	171,5	1 484,4	22,1	1 326,3

OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ

1 832,6 1 657,5

VARAUKSET (17)

Kertynyt poistoero		16,1		19,3
Pakolliset varaukset		88,8		71,1

VIERAS PÄÄOMA (18)

Pitkäaikainen

Pääomalaina	120,0		120,0	
Joukkovelkakirjalainat	135,5			
Lainat rahoituslaitoksilta	380,6		383,2	
Eläkelainat	479,1		515,4	
Muut pitkäaikaiset velat	174,9	1 290,1	229,8	1 248,4

Lyhytaikainen

Lainat rahoituslaitoksilta	160,9		86,4	
Eläkelainat	36,1		38,8	
Saadut ennakot	15,2		13,4	
Ostovelat	788,7		672,5	
Siirtovelat	141,2		153,5	
Muut lyhytaikaiset velat	1 804,8	2 946,9	1 731,0	2 695,6

6 174,5

5 691,9

SOK:N RAHOITUSLASKELMA

Mmk	1.1.-31.12.1997	1.1.-31.12.1996
Liiketoiminta		
Tulorahoitus		
Käyttökate	16,4	-111,6
Rahoitustuotot ja -kulut	45,8	36,0
Satunnaiset erät	230,0	119,9
Verot	0,2	0,1
Yhteensä	292,4	44,4
Käyttöpääoman muutos		
Vaihto-omaisuuden vähennys	6,0	279,0
Lyhytaikaisten liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-103,9	26,0
Korottomien lyhytaikaisten velkojen lisäys (+)/vähennys (-)*	108,4	-133,8
Yhteensä	10,5	171,2
Liiketoiminnan kassavirta	302,9	215,6
Investoinnit		
Käyttöomaisuuden lisäys	158,8	346,8
Käyttöomaisuuden vähennys	35,6	130,9
Yhteensä	-123,2	-215,9
Kassavirta ennen rahoitusta	179,7	-0,3
Rahoitus		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys	-63,1	-250,4
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	231,7	297,1
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	129,6	493,9
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-7,5	59,9
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	85,1	89,4
Maksettu osuuspääoman korko	13,3	12,8
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman lisäys	47,0	28,7
Oman pääoman vähennys	0,1	0,1
Yhteensä	150,2	-282,1
Laskelman mukainen likvidien varojen lisäys (+)/vähennys (-)	329,9	-282,4
Likvidien varojen lisäys (+)/vähennys (-)		
Likvidit varat tilikauden lopussa	1 683,5	1 353,6
Likvidit varat tilikauden alussa	-1 353,6	-1 636,0
Yhteensä	329,9	-282,4

* Sisältää pakollisten varausten muutoksen

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

Konsernitilinpäätöksen laajuus

SOK-konsernista käytetään SOK:n sääntöjen mukaan nimeä SOK-yhtymä. SOK-yhtymän muodostavat Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) ja sen tytäryhtiöt. Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emo-osuuskunnan lisäksi kaikki ne yhtiöt, joissa emo-osuuskunnalla on omistuksensa perusteella suoraan tai tytäryhtiöidensä kanssa enemmän kuin puolet osakkeiden tuottamista äänistä. Tytäryhtiöistä on jätetty konsernitilinpäätöksen ulkopuolelle 1 arvasäännösten alainen asunto-osakeyhtiö ja 13 liiketoimintaa harjoittamatonta nimenkantoyhtiötä. Näiden yhteinen kirjanpitoarvo emo-osuuskunnan taseessa on 0,3 milj. markkaa. Tytäryhtiöt luetellaan liitetietojen kohdassa 12.

Sijoitukset osakkuusyhtiöihin (äänivalta 20 %-50 %) on otettu mukaan konsernitilinpäätökseen lukuunottamatta 10 asunto-osakeyhtiötä, joista 9 on arvasäännösten alaista. Viime mainittujen yhteinen kirjanpitoarvo on emo-osuuskunnan taseessa 1,0 milj. markkaa. Osakkuusyhtiöt luetellaan liitetietojen kohdassa 12.

Edellä mainittujen tytäryhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden poisjättämisellä ei ole olennaista vaikutusta konsernin tulokseen ja vapaaseen omaan pääomaan.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty yksi ulkomainen osakkuusyhtiö.

Konsernitilinpäätöksen laskentaperiaatteet

Konserniyhtiöiden tilinpäätökset ovat ajalta 1.1. -31.12.1997. Tilivuoden aikana hankitut tai perustetut yhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen hankinta- tai perustamisajankohdasta alkaen. Myydyt tytär- ja osakkuusyhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen myyntihetkeen saakka. Samoja periaatteita on sovellettu, kun konserniyhtiöitä on tilikauden aikana sulautettu.

Sisäisen omistuksen eliminointi

Konsernin keskinäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmän mukaan, jolloin tytäryhtiöosakkeiden hankintameno on eliminoitu tytäryhtiöiden hankintahetken omia pääomia vas-

taan. Eliminoinneissa syntyneet erot, sillä osin kuin ne ovat johtuneet kiinteistön käypien ja kirjanpitoarvojen erosta, on jaettu ao. käyttöomaisuuserille ja muu osa on esitetty taseen konsernilikearvona.

Rakennuksiin kohdistetusta osasta on tehty ao. rakennuksen suunnitelman mukainen poisto. Yhtenä eränä käsitellyt konsernilikearvot poistetaan suunnitelman mukaan tasapoistoina vaikutusajanaan, pääsääntöisesti 5 vuodessa.

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa on eliminoitu konsernin sisäinen liikevaihto, sisäiset tuotot ja kulut, sisäinen voitonjako, vaihto-omaisuuden sisäinen kate, sisäiset myyntivoitot ja -tappiot sekä keskinäiset saamiset ja velat.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosakkaiden osuudet tytäryhtiöiden omista pääomista ja tilikauden tuloksesta on esitetty omana eräänä konsernitaseessa ja konsernituloslaskelmassa.

Muuntoerot

Ulkomaisen osakkuusyhtiön tilinpäätös on muutettu Suomen markkoiksi tilinpäätöspäivän Suomen Pankin keskikurssin mukaan. Oman pääoman eliminoinnissa syntynyt muuntoero on kohdistettu konsernitaseen vapaaseen omaan pääomaan.

Osakkuusyhtiöt

Osakkuusyhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Konsernin omistusosuuden mukainen osuus osakkuusyhtiöiden tilikauden tuloksesta on esitetty rahoitustuottojen ja -kuluja ryhmässä. Konsernitaseessa osakkuusyhtiöiden hankintameno ja konsernin vapaaseen omaan pääomaan on lisätty konsernin osuus hankinnan jälkeen kertyneestä osakkuusyhtiön nettovarallisuudesta.

Konsernin ja osakkuusyhtiöiden välisten käyttöomaisuuskauppojen yhteydessä

syntyneet myyntivoitot on eliminoitu omistusosuuden suhteessa. Erä on vähennetty konsernin vapaasta omasta pääomasta ja käyttöomaisuudesta. Eliminoitu myyntivoitto tuloutetaan poistojen tahdissa. SOK:n ja yhden osakkuusyhtiön välisiä sisäisiä katteita on jätetty eliminoimatta 40,1 milj. markkaa, koska konsernin yli 20 %:n omistusosuuden ei katsota olevan pysyvä.

Ulkomaanrahan määräiset erät ja johdannaissovimukset

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättyessä avoinna olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Suomen Pankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaan keskikurssiin ja kurssierot on kirjattu tulosaikutteisesti.

Valuuttatermiinien korkoerot on jaksotettu sopimuskaudelle korkokuluksi tai -tuotoksi ja kurssierot on kirjattu tulosaikutteisesti suojauksen kohteesta syntyntä kurssieroa vastaan sen tilikauden aikana, jolloin suojauksen kohteen kurssiero on kirjattu. Valuuttatermiineillä suojattujen tilinpäätöshetken jälkeen tulevien kassavirtojen realisoitumattomat kurssierot on kirjattu taseeseen.

Korko-optioiden preemiot on jaksotettu ajan kulumisen perusteella oikaisemaan kirjattuja, suojattuja korkoja. Kaikki optiopreemiot on kirjattu maksettuihin tai saatuihin ennakkomaksuihin. Kulukirjaus tai tuloutus on tehty viimeistään silloin, kun sopimus on suljettu, erääntynyt tai rauennut. Koronvaihtosopimusten korot on kirjattu korkotuottojen tai -kuluja oikaisuksi.

Muussa kuin suojaustarkoituksessa solmittujen sopimusten tilinpäätöshetkellä avoimena olevien johdannaispositioiden negatiiviset arvonnoutokset on kirjattu tilikauden kuluksi. Arvostusvoitot on tuloutettu vain siltä osin kuin positioon kuuluvista sopimuksista on aikaisemmin kirjattu tappiota.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on fifo-periaatteen mukaisesti merkitty taseeseen hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai jälleenhankintamenojen tai todennäköi-

sen myyntihinnan määräisenä alinta arvoa käyttäen. Konsernin vaihto-omaisuuteen sisältyvä sisäinen kate on eliminoitu.

Käyttöomaisuus ja poistot

Käyttöomaisuus on taseessa arvostettu hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen mukaiseen hankintamenuun vähennettynä kertyneillä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaisten poistojen ja kirjattujen poistojen erotus esitetään tuloslaskelmassa tilinpäätössiirtona. Konsernitaseessa poistojen kertynyt erotus on jaettu omaksi pääomaksi ja laskennalliseksi verovelaksi. Konsernitaseen arvonkorotusrahaston 622 milj. markan arvonkorotuksista 530 milj. markkaa on esitetty konsernitaseen arvonkorotuksena. Muut arvonkorotukset 92 milj. markkaa on tehty ao. yhtiöissä. Konsernin käyttöomaisuuden käypä arvo ylittää konsernitaseen käyttöomaisuuden yhteisarvon.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistona käyttöomaisuuden alkuperäisestä hankintamenusta. Poistoajat, jotka perustuvat arvioituihin taloudellisiin pitoaikoihin ovat seuraavat:

	vuosia
Rakennukset	30 - 35
Kevyet rakennelmat ja rakennusten laitteet	10 - 15
Konttori- ja varastokalusto	10
Varasto-, huolto- ja jalostuskoneet	7

Ravintola- ja hotellikalusto	5 - 10
Myymäläkalusto	5 - 7
Moottoriajoneuvot ja tietokoneet (muut kuin mikrotietokoneet)	5
Liikearvot	5
Muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	verolain sallimissa rajoissa

Leasing

Leasingmaksut on käsitelty vuokratuloina.

Vastaiset menot ja menetykset

Vastaiset menot ja menetykset, joihin on sitouduttu tai joiden toteutumista pidetään todennäköisenä, on kirjattu kuluksi luonteensa mukaisesti asianomaiseen kulueraan. Taseessa kyseiset kuluvaukukset on esitetty pakollisina varauksina.

Tilinpäätössiirrot

Tilinpäätössiirtoja ovat poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Konsernitaseessa on tilinpäätössiirtojen kertymä jaettu laskennalliseksi verovelaksi ja vapaaksi omaksi pääomaksi.

Eläkejärjestelyt

SOK-yhtymällä on lakisääteisen eläkevakuutuksen lisäksi ollut yhdessä lähinnä S-ryhmään kuuluvien muiden yritysten kanssa Eläkekassa Elonvaran avulla vapaaehtoinen eläkejärjestely.

Siltä osin kuin purkautuneen Elonvaran sääntöjen mukaiset, ansaitut eläke-edut eivät tulleet katetuiksi purkautuneen Elonvaran varoilla, otti kukin eläkekassan osakas tätä kattamatonta eläkevastuuta vastaavan lisäeläkevakuutuksen Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolasta sitoutumalla sen maksamiseen kymmenen vuoden kuluessa. Samalla osakkaat antoivat omavelkaisen takauksen muiden Elonvaran osakkaiden ottamien korvauksien maksamisesta. Kattamaton yhteisvastuu tulee katetuksi sopimuksen mukaan viimeistään v. 2000. SOK:n oma osuus kattamattomasta yhteisvastuusta on suoritettu.

SOK-yhtymän palveluksessa oleville entisen Elonvaran jäsenille on myös otettu lisäeläkevakuutus, jolla turvataan eläkekassan sääntöjä vastaavat ansaitut ja tulevat eläke-edut, jotka aikaisemmin käsiteltiin eläketapahtumina.

Suoritetuista eläkevakuutusmaksuista henkilöstökuluihin sisältyviin eläkekuluihin on kirjattu suoriteperiaatteen mukaan tilivuonna ansaitut eläkemenot ja loput, aikaisempiin vuosiin kohdistuvina eläkemenoina, satunnaisiin kuluihin.

RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

SOK-yhtymän rahoitusriskien hallinta on keskitetty SOK:n rahoitukseen. SOK:n hallitus on vahvistanut periaatteet rahoitusriskien hallinnalle ja riskirajat likviditeetti-, korko-, valuutta- ja luottoriskeille. Lisäksi rahoituksen eri osa-alueille on asetettu numeeriset tavoitteet, joiden avulla pyritään varmistamaan rahoituksen riittävyys, tasapainoisuus ja edullisuus kaikissa olosuhteissa.

Likviditeettiriski

Riittävää likviditeettiä ylläpidetään kasvavaroilla, tililiimiiteillä, likvideillä rahamarkkinasijoituksilla ja sitovilla luottoliimiiteillä.

Korkoriski

Korkoriskiä hallitaan SOK-yhtymässä hajauttamalla lainat kiinteä- ja vaihtuvakorkoisin instrumentteihin sekä käyttämällä korkojohdannaisinstrumentteja.

Valuuttariski

SOK-yhtymän liikevaihto kertyy lähes kokonaan kotimaasta. Yhtymän valuuttalainat suojataan täysimääräisesti valuuttavaihtosopimuksilla. Tuontiin liittyviä kaupallisia kurssiriskejä tarkastellaan 12 kuukautta eteenpäin ja suojauksista sovitaan erikseen tuontia harjoittavien yksiköiden kanssa.

Luottoriski

Kaupalliseen toimintaan liittyvien luottoriskien hallinta on osa liiketoimintayksiköiden toimintaa. Likvidien varojen sijoittamiseen ja johdannaisinstrumenttien kaupankäyntiin liittyvät luottoriskit minimoidaan asettamalla luottorajat hyväksytyille vastapuolille ja tekemällä sopimuksia vain johtavien koti- ja ulkomaisen pankkien, rahoituslaitosten ja välittäjien kanssa.

SOK-YHTYMÄN JA SOK:N TULOSLASKELMAN JA TASEEN LIITETIEDOT

Mmk	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	1997	1996	1997	1996
1. Liikevaihto toimialoittain				
Maatalous- ja rautakauppa	3 155,5	2 962,2		
Hotellit ja ravintolat	874,6	741,2		
Autokauppa	949,8	834,4		
Tavaratalokauppa	1 212,6	1 358,4		1 118,2
Marketkauppa	253,2	80,8		
Käyttötavarahankinta	1 098,4	932,7		
OVT-laskutus	4 894,9	4 470,4	4 894,9	4 470,4
Kiinteistö- ja vuokraustoiminta	487,5	414,1	230,5	161,5
Muu palvelutoiminta	334,5	301,5	235,8	206,9
Eliminoinnit	-883,8	-597,5		
Yhteensä	12 377,2	11 498,2	5 361,2	5 957,0
2. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut				
Liiketoiminnan muut tuotot				
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	105,3	60,0	69,2	42,3
Liiketoiminnan muut tuotot	1,2	0,6	0,1	
Yhteensä	106,5	60,6	69,3	42,3
Liiketoiminnan muut kulut				
Käyttöomaisuuden myyntitappiot	3,3	0,7		0,4
Liiketoiminnan muut kulut	5,7		5,0	
Yhteensä	9,0	0,7	5,0	0,4
3. Henkilöstökulut				
Palkat	592,4	576,3	63,8	185,7
Eläkekulut	84,6	98,8	11,7	35,9
Muut henkilösivukulut	78,3	73,2	13,6	23,3
Yhteensä	755,3	748,3	89,1	244,9
Luontoisetujen yhteenlasketut raha-arvot	10,3	9,6	2,4	3,0
SOK:n johtajiston jäsenillä ja osalla tytäryhtiöiden toimitusjohtajista on oikeus siirtyä eläkkeelle 58-62 vuotta täytettyään.				
4. Poistot				
Suunnitelman mukaiset poistot				
Aineettomat oikeudet	18,0	15,3	8,4	7,5
Liikearvo	8,0	11,0		2,0
Muut pitkävaikutteiset menot	23,6	16,4	2,8	3,5
Rakennukset ja rakennelmat	55,8	45,5	2,2	2,1
Koneet ja kalusto	69,8	68,5	5,6	16,7
Muut aineelliset hyödykkeet	0,8	0,3	0,4	
Yhteensä	176,0	157,0	19,4	31,8
Kertaluonteiset poistot				
Aineettomat oikeudet	0,2			
Liikearvo		2,0		1,9
Muut pitkävaikutteiset menot	0,3	1,6		
Maa-alueet		1,5		
Rakennukset ja rakennelmat	4,1	5,0		
Koneet ja kalusto	4,0	3,8		0,2
Yhteensä	8,6	13,9	0,0	2,1
Konserniliikearvon poisto				
	2,0	2,8		
Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista yhteensä				
	186,6	173,7	19,4	33,9
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)				
Aineettomat oikeudet	-1,1	0,1	0,6	0,3
Liikearvo	-2,5	2,9		0,2
Muut pitkävaikutteiset menot	-0,7	-2,9	0,5	0,2
Rakennukset ja rakennelmat	-5,4	-32,7	-0,5	-1,7
Koneet ja kalusto	-5,0	25,1	2,7	14,6
Muut aineelliset hyödykkeet	-0,3		-0,2	
Yhteensä	-15,0	-7,5	3,1	13,6

Mmk	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	1997	1996	1997	1996
5. Konsernin sisäiset rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot pitkäaikaisista sijoituksista			108,9	115,1
Muut korkotuotot			17,4	19,7
Muut rahoitustuotot			2,9	3,8
Kurssierot			-4,7	-0,1
Korkokulut			-13,2	-17,2
Muut rahoituskulut			-0,4	-0,5
Yhteensä			110,9	120,8
6. Satunnaiset tuotot ja kulut				
Satunnaiset tuotot				
Saadut konserniavustukset			228,7	124,6
Muut	3,3	1,2	3,2	1,2
Yhteensä	3,3	1,2	231,9	125,8
Satunnaiset kulut				
Annetut konserniavustukset				0,4
Muut	1,9	9,6	1,9	5,5
Yhteensä	1,9	9,6	1,9	5,9
Satunnaiset tuotot ja kulut yhteensä	1,4	-8,4	230,0	119,9
7. Pakollisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)				
Tyhjien toimitilojen vastaisten vuokramenojen lisäys	-28,3	-40,0	-27,5	-39,7
Tyhjien toimitilojen vastaisten vuokramenojen vähennys	35,5	42,4	30,3	34,6
Muiden vastaisten menojen ja menetysten lisäys	-26,2	-8,7	-20,5	
Muiden vastaisten menojen ja menetysten vähennys	4,4	1,0		
Yhteensä	-14,6	-5,3	-17,7	-5,1
8. Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)				
Siirtymävaraukset	54,6	6,0		
Asuintalovaraukset	-0,1	-0,1		
Yhteensä	54,5	5,9	0,0	0,0
9. Välittömät verot				
Tilikauden verot	5,4	2,9	0,4	
Verot aikaisemmilta tilikausilta	-2,1	0,2	-0,6	-0,1
Yhteensä	3,3	3,1	-0,2	-0,1
10. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet				
Hankintameno 1.1.	107,4	103,6	47,3	58,9
Lisäykset 1.1. - 31.12.	27,4	21,8	13,6	6,4
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-11,4	-18,0	-6,1	-18,0
Hankintameno 31.12.	123,4	107,4	54,8	47,3
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-80,5	-73,3	-37,4	-35,0
Kirjanpitoarvo 31.12.	42,9	34,1	17,4	12,3
Kertynyt poistoero 1.1.	5,6	5,8	3,3	3,6
Kertyneen poistoeron lisäys 1.1. - 31.12.	2,2	0,7		
Kertyneen poistoeron vähennys 1.1. - 31.12.	-1,1	-0,9	-0,7	-0,3
Kertynyt poistoero 31.12.	6,7	5,6	2,6	3,3
Liikearvo				
Hankintameno 1.1.	50,9	85,8	0,0	34,7
Lisäykset 1.1. - 31.12.	37,4			
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-37,6	-34,9		-34,7
Hankintameno 31.12.	50,7	50,9	0,0	0,0
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-10,5	-35,2		
Kirjanpitoarvo 31.12.	40,2	15,7	0,0	0,0
Kertynyt poistoero 1.1.	0,8	3,7	0,0	0,2
Kertyneen poistoeron lisäys 1.1. - 31.12.	2,5			
Kertyneen poistoeron vähennys 1.1. - 31.12.		-2,9		-0,2
Kertynyt poistoero 31.12.	3,3	0,8	0,0	0,0

Mmk	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	1997	1996	1997	1996
Konserniliikearvo				
Hankintameno 1.1.	78,6	73,6		
Lisäykset 1.1. - 31.12.	0,2	5,0		
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-3,4			
Hankintameno 31.12.	75,4	78,6		
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-57,5	-56,2		
Kirjanpitoarvo 31.12.	17,9	22,4		
Konsernireservi				
Hankintameno 1.1.	9,6	3,1		
Lisäykset 1.1. - 31.12.		8,4		
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-4,0	-1,9		
Kirjanpitoarvo 31.12.	5,6	9,6		
Konsernireservi sisältyy konserniliikearvolukuihin				
Muut pitkävaikutteiset menot				
Hankintameno 1.1.	162,4	83,7	20,0	18,9
Lisäykset 1.1. - 31.12.	19,2	104,1	0,8	25,2
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-5,8	-25,4	-0,1	-24,1
Hankintameno 31.12.	175,8	162,4	20,7	20,0
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-75,5	-55,4	-12,1	-9,4
Kirjanpitoarvo 31.12.	100,3	107,0	8,6	10,6
Kertynyt poistoero 1.1.	5,6	2,6	1,4	1,6
Kertyneen poistoeron lisäys 1.1. - 31.12.	1,2	3,2		
Kertyneen poistoeron vähennys 1.1. - 31.12.	-0,5	-0,2	-0,5	-0,2
Kertynyt poistoero 31.12.	6,3	5,6	0,9	1,4
Aineettomien hyödykkeiden ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat				
Hankintameno 1.1.	20,5	27,8	13,9	20,4
Lisäykset 1.1. - 31.12.	26,9	28,6	8,0	17,1
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-32,6	-35,9	-8,3	-23,6
Kirjanpitoarvo 31.12.	14,8	20,5	13,6	13,9
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet				
Hankintameno 1.1.	497,0	520,4	88,6	89,8
Lisäykset 1.1. - 31.12.	74,1	19,5	0,8	2,6
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-49,5	-42,9	-32,0	-3,8
Hankintameno 31.12.	521,6	497,0	57,4	88,6
Kertyneet poistot 31.12.	-11,0	-11,3		
Kirjanpitoarvo 31.12.	510,6	485,7	57,4	88,6
Maa-alueiden hankintamenuon sisältyvät arvonorotukset				
Arvonorotukset 1.1.	259,9	260,8	70,9	71,8
Lisäykset 1.1. - 31.12.	35,0			
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-30,0	-0,9	-30,0	-0,9
Arvonorotukset 31.12.	264,9	259,9	40,9	70,9
Rakennukset ja rakennelmat				
Hankintameno 1.1.	1 877,0	1 683,5	91,3	91,8
Lisäykset 1.1. - 31.12.	115,2	288,4	4,5	1,4
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-45,8	-94,9	-6,8	-1,9
Hankintameno 31.12.	1 946,5	1 877,0	89,0	91,3
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-444,0	-398,4	-48,1	-52,7
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 502,5	1 478,6	40,9	38,6
Kertynyt poistoero 1.1.	48,7	16,0	2,9	1,2
Kertyneen poistoeron lisäys 1.1. - 31.12.	40,8	38,2	0,5	1,7
Kertyneen poistoeron vähennys 1.1. - 31.12.	-4,5	-5,5		
Kertynyt poistoero 31.12.	85,0	48,7	3,4	2,9
Rakennusten hankintamenuon sisältyvät arvonorotukset				
Arvonorotukset 1.1.	366,0	366,0		
Lisäykset 1.1. - 31.12.	5,0			
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-10,0			
Arvonorotukset 31.12.	361,0	366,0		

Mmk	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	1997	1996	1997	1996
Koneet ja kalusto				
Hankintameno 1.1.	511,9	602,5	67,4	276,8
Lisäykset 1.1. - 31.12.	161,4	152,3	3,7	20,0
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-49,9	-242,9	-8,1	-229,4
Hankintameno 31.12.	623,4	511,9	63,0	67,4
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-364,9	-326,4	-47,6	-50,0
Kirjanpitoarvo 31.12.	258,5	185,5	15,4	17,4
<hr/>				
Kertynyt poistoero 1.1.	28,1	52,9	11,7	26,3
Kertyneen poistoeron lisäys 1.1. - 31.12.	12,9	3,5		
Kertyneen poistoeron vähennys 1.1. - 31.12.	-7,8	-28,3	-2,8	-14,6
Kertynyt poistoero 31.12.	33,2	28,1	8,9	11,7
<hr/>				
Koneiden ja kaluston kirjanpitoarvosta 31.12. koneiden ja laitteiden osuus	2,6	1,4		
Muut aineelliset hyödykkeet				
Hankintameno 1.1.	5,8	5,1	0,8	0,7
Lisäykset 1.1. - 31.12.	17,7	2,6	14,4	0,1
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-0,6	-1,9		
Hankintameno 31.12.	22,9	5,8	15,2	0,8
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-2,3	-1,5	-0,4	-0,1
Kirjanpitoarvo 31.12.	20,6	4,3	14,8	0,7
<hr/>				
Kertynyt poistoero 1.1.	0,1			
Kertyneen poistoeron lisäys 1.1.-31.12.	0,3	0,1	0,2	
Kertynyt poistoero 31.12.	0,4	0,1	0,2	
<hr/>				
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat				
Hankintameno 1.1.	36,5	146,4	20,0	22,0
Lisäykset 1.1. - 31.12.	62,9	50,3	0,9	1,6
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-91,7	-160,2	-20,0	-3,6
Kirjanpitoarvo 31.12.	7,7	36,5	0,9	20,0
<hr/>				
11. Käyttöomaisuusarvopaperit				
Konserniyritysosakkeet				
Hankintameno 1.1.			1 252,6	1 011,9
Lisäykset 1.1. - 31.12.			128,9	245,2
Vähennykset 1.1. - 31.12.			-10,8	-4,5
Hankintameno 31.12.			1 370,7	1 252,6
Kertyneet poistot 31.12.			-31,9	-31,9
Kirjanpitoarvo 31.12.			1 338,8	1 220,7
<hr/>				
Osakkuusyrittösosakkeet				
Hankintameno 1.1.	431,5	404,3	441,1	431,6
Lisäykset 1.1. - 31.12.	40,9	27,4	4,8	9,7
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-27,7	-0,2		-0,2
Hankintameno 31.12.	444,7	431,5	445,9	441,1
Kertyneet poistot 31.12.	-67,1	-94,6	-76,0	-76,0
Kirjanpitoarvo 31.12.	377,6	336,9	369,9	365,1
<hr/>				
Osakkeet ja osuudet				
Hankintameno 1.1.	287,5	291,3	280,2	286,6
Lisäykset 1.1. - 31.12.	8,5	62,0	7,0	59,2
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-27,0	-65,8	-26,3	-65,6
Hankintameno 31.12.	269,0	287,5	260,9	280,2
Kertyneet poistot 31.12.	-167,9	-134,0	-157,7	-123,9
Kirjanpitoarvo 31.12.	101,1	153,5	103,2	156,3
<hr/>				
Osakkeiden hankintamenuun sisältyvät arvonkorotukset				
Arvonkorotukset 1.1.	0,3	0,3	0,3	0,3
Arvonkorotukset 31.12.	0,3	0,3	0,3	0,3

12. Konsernin ja emoyhtiön omistamat yritykset 31.12.1997	Konsernin omistus-osuus %	Konsernin ääni-osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta tmk	SOK:n omistus-osuus %	SOK:n kpl	SOK:n omistamien nimellisarvo tmk	osakkeiden kirjanpito-arvo tmk	Tilikauden tulos tmk
Konserniyritykset								
Kaupalliset								
Automa Oy	100,0	100,0	17 918	100,0	13 300	13 300	23 895	-4 008
Hankkija-Maatalous Oy	100,0	100,0	168 453	100,0	156 100	156 100	174 996	7 987
Helsinki Hotels Oy	90,0	90,0	25 329	90,0	27 000	27 000	25 586	8 228
Hotel City Vantaa Oy	99,9	99,9	26 701	99,9	13 554 397	20 331	13 229	4 084
Hämeenmaan Automarket Oy	90,0	90,0	21 664	90,0	32 400	32 400	32 528	-6 185
Hämeenmaan Hotellit Oy	100,0	100,0	-29 990	100,0	2 500	2 500	2 500	-1 611
Intrade Partners Oy	100,0	100,0	25 077	100,0	16 660	24 990	24 995	3
Jollas-Opisto Oy	100,0	100,0	24 389	100,0	24 000	24 000	24 000	159
Kuusinen Oy	100,0	100,0	6 953	100,0	7 500	1 500	3 075	1 792
Lahden Uusi Seurahuone Oy	100,0	100,0	477					-107
Oy Maan Auto Ab	100,0	100,0	90 375	100,0	8 000 000	80 000	102 825	-2 233
Oy Sokos Ab	100,0	100,0	56 542	100,0	100 000	50 000	150 071	-60 179
Oy Sokoteria Ab	100,0	100,0	90 116	100,0	29 000	58 000	80 248	-5 978
Royal Hotels Oy	100,0	100,0	21 571	100,0	4 000	20 000	30 000	-8 427
SOK-Business Oy	100,0	100,0	-301	100,0	150	15	15	-243
SOK-Takaus Oy	99,9	99,9	26 324	99,9	249 771	24 977	26 979	57
Sokotel Oy	57,9	57,9	2 727	9,0	394	394	400	4
Turun Valtavaunu Oy	100,0	100,0	-663	100,0	30	30	3 101	7
Ässähuoltamot Oy	90,8	90,8	2 316	90,8	18 158	1 816	1 816	271
Kiinteistöyhtiöt (30 kpl)			627 739			301 982	618 568	39 415
Käyttöomaisuusosakkeet yhteensä			1 203 717			839 335	1 338 827	-26 964
Vaihto-omaisuuskiinteistöyhtiöt (57 kpl)			34 177			21 239	40 408	7 640
Osakkuusyritykset								
Asunto Oy Hämeenkatu 29	25,1	25,1	-4	25,1	377	0	4 975	-85
Asunto Oy Hätilänkivi	23,9	23,9	1 908	23,9	18 320	1 832	4 547	38
Etelä-Suomen Huoltamot Oy-konserni	46,5	46,5	4 552	46,5	6 510	6 510	9 346	-6 741
Graanin Liikekeskus Oy	50,0	50,0	1 439	50,0	10 500	11	3 765	1
Inex Partners Oy-konserni	50,0	50,0	71 917	50,0	40 000	40 000	40 000	18 626
Kiinteistö Oy Iisalmen Marjahaka	33,3	33,3	468	33,3	500	500	500	-95
Kiinteistö Oy Pysäköintiveturi	49,7	40,2	8 872	49,7	293	29	9 013	-657
Kiinteistö Oy Tullintorni	40,0	40,0	15 148	40,0	21 403	21	10 151	-920
Kiinteistö Oy Turun Toripaikotus	28,6	28,6	20	28,6	100	20	20	0
Kiinteistö Oy Valkeakosken Liikekeskus	48,8	48,8	16 090	48,8	585 650	586	16 620	0
Kiinteistö Oy Vilhonkatu 5	50,0	50,0	33 450	50,0	50 004	18 001	6	-5 835
Malmintorin Kiinteistö Oy	40,7	40,7	71 573	40,7	4 177	6 266	74 574	0
Oy Realinvest Ab-konserni	21,9	21,9	197 456	21,9	7 520 000	188 000	188 000	15 000
Tenco Oy-konserni	50,0	50,0	427	50,0	1 000	1 000	1 000	989
Tullin Parkki Oy	45,1	30,0	6 710	45,1	246	25	5 448	-778
Hotellipankki Oy	24,7	24,7	397					1
Vaajakosken Tulitikkutehdas Oy	33,3	33,3	710	33,3	5	500	500	3
Muut yhtiöt (13 kpl)			216			728	1 467	-223
Yhteensä			431 349			264 029	369 932	19 324
Vaihto-omaisuusosakkuusyritykset (2 kpl)			1 553			21	3 538	4
Emoyhtiön omistamat muut osakkeet ja osuudet								
Nimenkanto- ja aravayhtiöt						289	289	
Cervuctum Oy				18,8	150 000	15 000	0	
Sato-Yhtymä Oyj				8,7	190 220	1 902	36 875	
Polar-Yhtymä Oy				4,4	5 305 272	53 053	25 465	
Muut yhtiöt						9 197	40 566	
Yhteensä						79 441	103 195	
Käyttöomaisuusosakkeet ja osuudet yhteensä						1 182 805	1 811 954	
Vaihto-omaisuusosakkeet yhteensä						21 260	43 946	
SOK-YHTYMÄ								
Mmk			1997	1996		1997		1996
13. Käyttöomaisuuden verotusarvot								
Maa- ja vesialueet			534,0	528,4		72,2		74,4
Rakennukset			699,1	682,5		28,0		31,2
Konserniyritysosakkeet						1 125,6		1 146,7
Osakkuusyritysosakkeet			436,6	375,3		436,2		374,6
Osakkeet ja osuudet			109,2	100,8		95,8		86,5

Mmk	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	1997	1996	1997	1996
14. Pitkäaikaiset sijoitukset ja lainasaamiset				
Konserniyitykset				
Osakkeet ja osuudet			1 338,8	1 220,7
Lainasaamiset			1 512,4	1 489,8
Yhteensä			2 851,2	2 710,5
Sitoumukset konserniyrityslainojen vakauttamiseksi			475,1	608,9
Osakkuusyryitykset				
Osakkeet ja osuudet	377,6	336,9	369,9	365,1
Lainasaamiset	63,0	73,5	62,9	73,4
Yhteensä	440,6	410,4	432,8	438,5
15. Vaihto- ja rahoitusomaisuus				
Saamiset, jotka erääntyvät maksettavaksi yhden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua				
Myyntisaamiset	58,5	3,2		
Siirtosaamiset	7,6	5,0	5,6	3,5
Muut saamiset	2,7	6,1	2,6	6,0
Yhteensä	68,8	14,3	8,2	9,5
Saamiset konserniyrityksiltä				
Myyntisaamiset			50,2	45,1
Siirtosaamiset			16,6	26,7
Lyhytaikaiset sijoitukset			238,5	226,1
Yhteensä			305,3	297,9
Saamiset osakkuusyryityksiltä				
Myyntisaamiset	15,2	9,8	13,9	9,4
Lainasaamiset	9,0		9,0	
Siirtosaamiset	1,4	1,4	0,7	0,7
Lyhytaikaiset sijoitukset	2,2	8,1	2,2	8,1
Yhteensä	27,8	19,3	25,8	18,2
16. Oma pääoma				
Sidottu oma pääoma				
Osuuspääoma 1.1.	194,9	166,1	194,9	166,1
Lisäys 1.1. - 31.12.	32,0	28,8	32,0	28,8
Osuuspääoma 31.12.	226,9	194,9	226,9	194,9
Erääntyvää osuuspääomaa kertyy v.1998-2001	13,3	26,9	13,3	26,9
Lisäosuuspääoma 1.1.				
Lisäys 1.1. - 31.12.	15,0		15,0	
Lisäosuuspääoma 31.12.	15,0		15,0	
Vararahasto 1.1.	65,1	65,1	65,1	65,1
Vararahasto 31.12.	65,1	65,1	65,1	65,1
Arvonkorotusrahasto 1.1.	621,7	622,7	71,2	72,2
Vähennys käyttöomaisuus- myyntien yhteydessä		-1,0		-1,0
Lisäykset 1.1. - 31.12.	30,0			
Vähennykset 1.1. - 31.12.	-30,0		-30,0	
Arvonkorotusrahasto 31.12.	621,7	621,7	41,2	71,2
Vapaa oma pääoma				
Vapaa oma pääoma 1.1.	248,5	231,6	1 326,3	1 317,0
Osuuspääoman korko	-13,2	-12,8	-13,2	-12,8
Yleishyödyllisiin tarkoituksiin	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Muu muutos		1,4		
Poistoeroista ja vapaaehtoisista varauksista siirretty osuus	95,3			
Kertyneet voittovarot 31.12.	330,5	220,1	1 313,0	1 304,2
Tilikauden ylijäämä	174,2	28,4	171,5	22,1
Vapaa oma pääoma yhteensä	504,7	248,5	1 484,5	1 326,3

Mmk	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	1997	1996	1997	1996
17. Varaukset (jaettu yhtymän taseessa 1997 omaan pääomaan ja laskennalliseksi verovelaksi)				
Kertynyt poistoero				
Aineettomat oikeudet	6,7	5,7	2,6	3,3
Liikearvo	3,3	0,8		
Muut pitkävaikutteiset menot	6,3	5,6	0,9	1,4
Rakennukset ja rakennelmat	85,0	48,7	3,4	2,9
Koneet ja kalustot	33,2	28,1	8,9	11,7
Muut aineelliset hyödykkeet	0,4	0,1	0,3	
Yhteensä	134,9	89,0	16,1	19,3
Vapaaehtoiset varaukset				
Siirtymävaraukset		54,6		
Asuintalovaraukset	0,4	0,3		
Yhteensä	0,4	54,9		
Vapaaehtoisia varauksia vastaavat verovelat	37,9	15,4		
Pakolliset varaukset				
Tyhjien toimitilojen vastaiset vuokramenot	76,5	83,7	68,3	71,1
Muut vastaiset menot	31,1	9,3	20,5	
Yhteensä	107,6	93,0	88,8	71,1
18. Vieras pääoma				
Velat, jotka eräänntyvät viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua				
Pääomalaina	120,0	120,0	120,0	120,0
Lainat rahoituslaitoksilta	4,2	100,9	4,2	100,9
Eläkelainat	405,4	449,4	360,4	385,5
Muut pitkäaikaiset velat	14,0	106,3	14,0	106,3
Yhteensä	543,6	776,6	498,6	712,7
Pääomalainamuotoinen debentuurilaina 1996				
Olennaisimmat lainaehdot:				
• Pääoma 120 miljoonaa markkaa.				
• Laina-aika 10 vuotta. Laina voidaan maksaa eräpäivänä 22.5.2006 takaisin, mikäli sidotulle omalle pääomalle jää täysi kate. Mikäli takaisinmaksun edellytykset eivät täyty, pidentyy laina-aika yhdellä vuodella kerrallaan.				
• SOK:lla on yksipuolinen oikeus maksaa laina korkoineen takaisin nimellisarvostaan jo 7 vuoden jälkeen koronmaksupäivänä ja tietyn edellytyksin jo aikaisemmin edellyttäen, että jää täysi kate sidotulle omalle pääomalle. Debentuurin haltijalla ei ole oikeutta irtisanoa tai vaatia debentuurin pääomaa ennakkoisesti takaisinmaksettavaksi.				
• Korko on ensimmäisen 10 korkojakson osalta kiinteä 9,75 %, jonka jälkeen korko on 5 prosenttiyksikköä yli 12 kk:n helibor-koron. Korko voidaan maksaa ainoastaan siltä osin kuin maksu ei ylitä SOK:n voitonjakokelpoisen vapaan oman pääoman määrää.				
• Mahdollisesti maksamaton korko jää SOK:n velaksi, jolle maksetaan korkoa. Korko maksetaan ennen osuuspääoman koron tai ylijäämän palautuksen maksua.				
• Lainalla ei ole vakuutta. Lainaan perustuvilla saatavilla on SOK:n mahdollisessa selvitystilassa tai konkurssissa huonompi etuoikeus kuin SOK:n muilla velkasitoumuksilla, ja yhtäläinen etuoikeus kuin SOK:n muilla mahdollisilla pääomalainoilla. Lainaan perustuvia saatavia ei voi käyttää vastasaamisten kuittaamiseen.				
Velat konserniyrityksille				
Muut pitkäaikaiset velat				7,5
Ostovelat			116,0	90,5
Siirtovelat			6,8	34,5
Muut lyhytaikaiset velat			542,2	616,9
Yhteensä			665,0	749,4
Velat osakkuusyrittäyksille				
Muut pitkäaikaiset velat	0,5	11,7	0,5	11,7
Ostovelat	187,8	149,6	180,6	142,6
Siirtovelat	0,5	0,5	0,2	0,4
Muut lyhytaikaiset velat	45,3	26,3	45,3	26,3
Yhteensä	234,1	188,1	226,6	181,0
Joukkovelkakirjalainat				
SOK:n ulkomainen joukkovelkakirjalaina 1997	135,5		135,5	
Olennaiset lainaehdot:				
• Pääoma on 25 miljoonaa USD				
• Nostopäivä 22.1.1997				
• Laina-aika on neljä vuotta, kertalyhennys				
• Optio aikaistettuun kuoletukseen liikkeellelaskijalla				
• Lainan korko on sidottu kolmen kuukauden liboriin				
• Lainalla ei ole vakuutta				

Mmk	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	1997	1996	1997	1996
19. Vastuusitoumukset				
Annetut pantit ja vastuusitoumukset				
Omasta velasta				
Pantit	430,8	418,7	327,9	329,3
Kiinnitykset	214,9	323,4	28,2	36,0
Yhteensä	645,7	742,1	356,1	365,3
Konserniyritysten velasta				
Pantit	71,7	71,7	71,7	71,7
Kiinnitykset	848,9	1 049,4		13,1
Takaukset			455,4 *	459,5 *
Yhteensä	920,6	1 121,1	527,1	544,3
Osakkuusyritysten velasta				
Pantit	6,7	1,8	6,7	1,8
Kiinnitykset	12,0	11,8	5,0	6,8
Takaukset	65,9	83,8	23,4 *	28,5 *
Yhteensä	84,6	97,4	35,1	37,1
* sisältää sitoumukset konserniyrityksille kiinnevakuuksien lunastamiseksi				
Osuuskauppojen velasta				
Pantit	3,8	3,8	3,8	3,8
Kiinnitykset		0,2		0,2
Takaukset	129,4	168,2	25,0	25,0
Yhteensä	133,2	172,2	28,8	29,0
Muiden velasta				
Takaukset	1,0	16,2	1,0	16,2
Yhteensä	1,0	16,2	1,0	16,2
Muut omat vastuut				
Leasingvastuut	14,9	19,9	3,0	2,9
Takaisinostovastuut	282,4	222,5	162,5	77,2
Osamaksuvastuut	113,4	82,0		
Muut vastuut		0,2		
Yhteensä	410,7	324,6	165,5	80,1
Eläkesitoumukset				
Vapaaehtoisista eläkesitoumuksista johtuva kattamaton yhteisvastuu 28,6 Mmk (ed.v. 145,8 Mmk).				
Johdannaissopimuksista johtuva vastuu				
	Kohde-etuuden arvo	Käypä arvo		
	31.12.1997	31.12.1997		
Korkojohdannaiset				
Terminisopimukset	1 295,4	0,4		
Optiosopimukset				
Ostetut	4 909,0	0,6		
Asetetut	1 259,0	-0,1		
Koronvaihtosopimukset	705,5	4,6		
Valuuttajohdannaiset				
Terminisopimukset	983,2	12,4		
Osakejohdannaiset				
Terminisopimukset	30,3	-0,2		
Optiosopimukset				
Asetetut	11,3	0,2		
Kokonaisriskiasemaa tarkasteltaessa on johdannaisten lisäksi huomioitava suojattavien tase-erien positio.				
Käyvän arvon laskennassa noudatetut periaatteet:				
<ul style="list-style-type: none"> • Koronvaihtosopimusten käypä arvo on arvioitu tulevien kassavirtojen nykyarvon perusteella. • Muiden johdannaissopimusten käyvän arvon määrittämisessä on käytetty tilinpäätöshetken markkina-arvoja. 				

SOK-YHTYMÄN TUNNUSLUVUT 1993-1997

	1993	1994	1995	1996	1997
Liikevaihto	10 327	11 206	10 325	11 498	12 377
Liiketulos					
Mmk	229	307	316	117	268
%:a liikevaihdosta	2,2	2,7	3,1	1,0	2,2
Tulos ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja					
Mmk	-145	73	91	42	137
%:a liikevaihdosta	-1,4	0,7	0,9	0,4	1,1
Tulos ennen varauksia ja veroja					
Mmk	-271	64	89	33	138
%:a liikevaihdosta	-2,6	0,6	0,9	0,3	1,1
Oman pääoman tuotto-%	-2,6	12,9	16,7	3,2	14,3
Sijoitetun pääoman tuotto-%	7,7	8,8	10,4	5,5	8,4
Omavaraisuusaste, % ¹⁾	17,6	19,6	21,9	23,7	23,9
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen					
Mmk	1 111	366	251	423	374
%:a liikevaihdosta	10,8	3,3	2,4	3,7	3,0
Gearing, %	208	142	105	112	99
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	5 323	4 949	4 136	4 211	4 375

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

$$\text{Oman pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{poistot sijoituksista} - \text{tilikauden verot}}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} (+ \text{tilinpäätössiirtojen kertymä v. 1993-96}), \text{ keskim.}} \times 100$$

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{korko- ja muut rahoituskulut} + \text{poistot sijoituksista}}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat} - \text{pakolliset varaukset}, \text{ keskim.}} \times 100$$

	1993	1994	1995	1996	1997
Korottomat velat Mmk	1 532	1 570	1 737	1 759	1 953

$$\text{Omavaraisuusaste, \%} = \frac{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} (+ \text{tilinpäätössiirtojen kertymä v. 1993-96})}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$$

¹⁾ Kun taseen vieraaseen pääomaan merkitty pääomalaina otetaan huomioon omaan pääomaan rinnastettavana eränä, on vuoden 1997 omavaraisuusaste 25,8 %.

$$\text{Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen} = \text{rahoituslaskelman käyttöomaisuuden lisäys} + \text{rakennemuutoksista aiheutuva käyttöomaisuuden lisäys}$$

$$\text{Gearing, \%} = \frac{\text{korolliset velat} - \text{rahoitusvarat}}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} (+ \text{tilinpäätössiirtojen kertymä v. 1993-96})} \times 100$$

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana Laskettu työsuhteiden lukumäärien kuukausittaisena keskiarvona.

HALLITUKSEN EHDOTUS SOK:N TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄN KÄYTTÄMISESTÄ

Hallitus ehdottaa, että tilikauden ylijäämä 171 539 900,60 mk käytetään seuraavasti:

- maksetaan lisäosuuspääoman korkoa 277 921,23 mk
- jaetaan osuusmaksun korkona tilikauden alkuun mennessä osuuskauppojen suorittamille osuusmaksuille 8,0 % 15 588 000,00 mk
- siirretään hallintoneuvoston käyttörahaan 200 000,00 mk
- jätetään ylijäämätilille 155 473 979,37 mk

SOK:n omat pääomat tulevat olemaan, jos osuuskunnan kokous hyväksyy yllä olevan ehdotuksen

Osuuspääoma	226 933 800,00 mk
Lisäosuuspääoma	15 000 000,00 mk
Vararahasto	65 081 200,00 mk
Arvonkorotusraho	41 210 000,00 mk
Käyttöraho	1 254 275 860,08 mk
Hallintoneuvoston käyttöraho	347 161,20 mk
Ylijäämätili	214 000 543,86 mk
Yhteensä	1 816 848 565,14 mk

Helsingissä 19. päivänä maaliskuuta 1998

Jere Lahti

Eero Kolamo

Veikko Autio

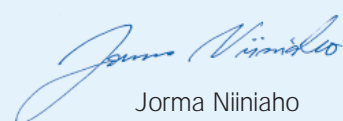
Martti Euro

Leo Laukkanen

Kalevi Liukkonen

Jorma Niinistö

Jukka Salminen

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan jäsenille

Olemme tarkastaneet Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1. - 31.12.1997. Hallituksen laatima tilinpäätös sisältää konsernin ja osuuskunnan tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa

sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten toiminnan lainmukaisuutta osuuskuntalain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka osoittaa ylijäämää 171 539 900,60 markkaa sekä konsernitilinpäätöksen osalta vapaata omaa pääomaa 504 695 509,95 markkaa, on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen

laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin ja osuuskunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille tarkastamaltamme tilikaudelta. Hallituksen esitys kertyneen ylijäämän käyttämisestä rahastosiirtoineen on osuuskuntalain ja osuuskunnan sääntöjen mukainen.

Helsingissä, maaliskuun 25. päivänä 1998

Jorma Jäske
KHT

Tapani Rotola-Pukkila
KHT

Juhani Heiskanen
KHT

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan sääntöjen 18 §:n 1 momentin 2. kohdan mukaisesti hallintoneuvosto on tänään tarkastanut hallituksen toimintakertomuksen vuodelta 1997, siihen liittyvän tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen sekä ehdotuksen ylijäämän käyttämisestä ynnä tutustunut sanotun vuoden tilintarkastajien antamaan tilintarkastuskertomukseen. Antaessaan varsi-

naiselle osuuskunnan kokoukselle hallituksen toimintakertomuksen ja tilintarkastajien kertomuksen hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja että tilivuoden tulosta ja omaa pääomaa koskeva ehdotus hyväksytään.

Hallintoneuvostosta ovat erovuorossa jäsenet Eino Laaksonen, Eino Tenhunen,

Simo Kutinlahti, Kalle Lähdesmäki, Matti Vanto, Tuomo Saloniemi, Jouko Vehmas ja Håkan Smeds. Heidän tilalleen on varsinaisen osuuskunnan kokouksen valittava jäsenet seuraavaksi kolmeksi vuodeksi.

Helsingissä 30. päivänä maaliskuuta 1998

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

Hallintoneuvoston puolesta

Kari Nellimo
puheenjohtaja

Osmo Maunuksela
sihteeri

KENTTÄRYHMÄ

Eero Kolamo

Kenttäryhmä muodostui kolmesta toimialaryhmästä: market-kaupan ja huoltamokaupan toimialoista, hotelli- ja ravintolatoimialasta sekä maatalouskaupan ja autokaupan toimialoista. Lisäksi ryhmään kuului markkinointi- ja asiakasomistajapalvelut. Kenttäryhmän johtajana toimi kauppaneuvos, ekonomi Eero Kolamo.

Koko maan päivittäistavarakaupan myynnin arvon arvioidaan vuonna 1997 kasvaneen noin 2,5 prosenttia. S-ryhmän päivittäistavarakauppa kasvoi edelleen huomattavasti ripeämmin kasvuprosentin ollessa 10,9. Se merkitsee markkinaosuuden selvää kasvua, jo seitsemäntenä vuonna peräkkäin. S-ryhmän päivittäistavarakaupan markkinaosuuden arvioidaan nousseen edellisvuoden 23,3 prosentista noin 25 prosenttiin.

Hotelli- ja ravintola-alalla kehitys oli vähittäiskaupan kasvuvauhtia nopeampaa. Koko alan anniskeluravintoloiden myynnin arvo kasvoi noin 7 prosenttia ja majoitusmyynti noin 11 prosenttia. Hotellien käyttöaste nousi 2,5 prosenttiyksiköllä runsaaseen 48 prosenttiin. S-ryhmän anniskeluravintoloiden myynti kasvoi runsaat 7 prosenttia ja majoitusmyynti 16 prosenttia. S-ryhmän hotellien käyttöaste nousi lähes 6 prosenttiyksikköä 58,5 prosenttiin. S-ryhmä on siis kasvattanut markkinaosuuttaan sekä anniskeluravintoloissa että majoitustoiminnassa.

Maataloustavarakaupan kokonaismarkkinat kasvoivat hieman kuluneen vuoden aikana. Konekauppa, siemenkauppa ja viljakauppa olivat kasvualoja, sen sijaan lannoitekauppa väheni selvästi. S-ryhmä säilytti johtavan markkina-asemansa maataloustavarakaupassa.

Huoltoasemien määrä pysyi Suomessa vuonna 1997 ennallaan. Automaattiasemien määrä sen sijaan kasvoi hieman ja niitä on nyt jo runsaat 500. Huoltoasemien yhteydessä toimivien elintarvikemyymälöiden lukumäärä jatkoi myös kasvuaan. Niitä oli vuoden lopussa 180 asemalla. Bensiinin kulutus lisääntyi edellisestä vuodesta 2,5 prosentilla. S-ryhmä pystyi jälleen lisäämään markkinaosuuttaan polttonestekaupassa.

Autokauppa oli edelleen eräs nopeimmin kasvaneista vähittäiskaupan toimialoista Suomessa. Uusia henkilöautoja myytiin 104 500 kappaletta. Peugeot pystyi tieman kasvattamaan markkinaosuuttaan.

Hankkija-Maatalous Oy

Hankkija-Maatalous Oy:n vuoden 1997 liikevaihto nousi 3 155 milj. markkaan, jossa oli kasvua 6,9 prosenttia. Viime vuoden toimintaympäristö oli yhtiölle suotuisa, sillä maatalouskaupan kokonaismarkkinat kasvoivat hieman. Erityisesti 90-luvun alun pitkällisen investointilaman patouttama kysyntä on viime vuosina purkautunut kone- ja tuotantorakennusinvestointeina. Kiristynyt kilpailu kavensi edelleen myyntikatetta. Kilpailu oli rajuinta lannoite- ja rehukaupassa.

Lannoitetoimitusten volyyymi laski kokonaismarkkinoiden supistumisen myötä 6 prosenttia. Tiukassa kilpailutilanteessa onnistuttiin kasvattamaan lannoitekaupan markkinaosuutta. Vuoden viimeisten kuukausien hyvän myyntikehityksen ansiosta ylitettiin torjunta-ainekaupan myyntibudjetti. Heikkojen edellisvuosien jälkeen siemenkauppa lähti nousuun, kun saatiin kausihinnoittelu uudistetuksi sekä sertifioitujen kylvösiemenen käytön edut paremmin tiedostetuksi. Hankkija-Maatalous Oy:n siemenkeskuksissa investoitiin mm. suursäkkien pakkauslinjoihin ja peittäuskoneisiin. Rehukaupassa jäätii tavoitteesta.

Syksyn viljasesongin ostokampanjassa onnistuttiin hyvin. Lyhyen korjuujakson aikana otettiin viljaa vastaan ennätysmäärä. Vuoden aikana viljakauppa lisääntyi 13 prosentilla.

Edellisen vuoden tapaan maatalouskoneiden kaupassa voimakkaimmin kasvoi maataloustyökoneiden myynti. Myyntibudjetti ylitettiin reilusti ja määrällistäkin kasvua kertyi 19 prosenttia. Ketjun markkina-asema työkoneissa vahvistui. Traktoreiden ja puimureiden myynti kasvoi 18 prosenttia. Agrimarket-ketju hallitsi leikkuupuumurimarkkinoita 66 prosentin markkinaosuudella. Traktoreiden kokonaismarkkinat kasvoivat 900 koneella

päätyn 5 888 kappaleeseen. Ketjun traktorimerkkien, Massey Fergusonin ja John Deeren, yhteinen markkinaosuus oli vuoden lopussa 17,5 prosenttia.

Puutarhakaupan myynti kasvoi 11 prosenttia. Rautakaupassa panostettiin maatalarakentamiseen. Jonsered-moottorisahat ja puutarhakoneet otettiin vuoden lopulla ketjun myyntivalikoimiin. Rautakaupan 15 prosentin volyymin kasvu oli yli alan keskiarvon.

Meneillään olevien mittavien kehitysprojektien avulla luodaan edellytyksiä entistä kustannustehokkaammalle maatalouskaupalle ja asiakaspalvelulle. Viljakaupan laatuohjelma otetaan käyttöön tämän vuoden viljasesongin käynnistymiseen mennessä. Agrimarket-ketjun ympäristöohjelman laatiminen on myös käynnistetty.

Myymlätarvikkeista on myönnetty S-etukortin haltijoille bonusta kahden vuoden ajan. Bonusmyynti kasvoi 35 prosenttia. Agrimarket-ketjussa ryhdytään ostojaan keskittäville maatalousyrittäjille maksamaan Agribonusta. Agribonusta myönnetään 0,5 prosenttia vähintään 30 000 markan tuotantotarvikkeiden ja koneiden vuosiosioista. Agribonus on osa Agrimarket-ketjun kehittyvää kanta-asiakasohjelmaa, jolla tähdätään lisääntymiseen pysyvissä asiakassuhteissa.

Vuoden aikana tehtiin myymälä uudistuksia 17 toimipaikassa. Näistä uudelle liikepaikalle muutti yhdeksän yksikköä. Hankkija-Maatalous Oy:n palveluverkostoon kuului vuoden lopussa 24 Agrimarketia ja 88 Agrimarket-myymlää. Hankkija-Maatalous Oy:n toimipaikkojen lisäksi Agrimarket-ketjuun kuului Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan, Salon Seudun Osuuskaupan, Osuuskauppa OSLA Handelslagin, Osuuskauppa Ympäristön, Osuuskauppa Ympyrän sekä Oy Agrimarket Virkkala - Virkby Ab:n yhteensä 7 Agrimarketia ja 27 myymälää.

Kertomusvuoden aikana yhtiön palveluverkostoon liitettiin liikkeenluovutuksella Osuuskauppa PeeÄssän Lapinlahden rautamyymlä sekä Osuuskauppa Koskelonseudun Suonenjoen ja Rautalammin myymälät. Vuoden alusta yhtiön vil-

*S-ryhmän asiakasomistajaperheiden määrä on noussut jo 600 000:een.
Heille osuuskaupat ja SOK jakoivat viime vuodelta Bonusta 258 milj. markkaa.*

Oy Maan Auto Ab

Oy Maan Auto Ab on SOK:n tytäryhtiö, joka tuo maahan ja markkinoi piirimyyjäverkostonsa välityksellä Peugeot-autoja, -varaosia ja -lisätarvikkeita Suomessa ja Virossa. Maan Auton piirimyyjäkuntaan kuului vuoden lopussa 37 piirimyyjää. Näistä 7 oli Automaa Oy:n, 17 alueosuuskauppojen ja 13 yksityisten yritysten omistuksessa.

Peugeot-henkilöautojen myynti kasvoi 9,7 prosenttia ollen 5 613 kappaletta. Markkinaosuus nousi 5,3 prosentista 5,4 prosenttiin. Syksyllä esitelty Peugeot 306 Family Wagon täydensi Peugeot-malliston kattavuutta Suomessa tärkeässä perheautoluokassa.

Peugeot-pakettiautotarjonta laajeni kevyällä jakeluautolla, Peugeot Partnerilla. Pakettiautomyynti kaksinkertaistui ollen 317 kappaletta. Markkinaosuus kasvoi 1,8 prosentista 2,7 prosenttiin.

Uusien Peugeot autojen vientitoimitukset kasvoivat voimakkaasti, erityisesti Virossa. Niiden myynti lisääntyi edellisen vuoden 347 kappaleesta 657 kappaleeseen.

Yhtiö panosti erityisesti piirimyyjäkunnan koulutukseen uusien tuotteiden tuoman markkinapotentiaalin hyödyntämiseksi ja markkinoinnin tehokkuuden lisäämiseksi.

Yhtiön liikevaihto kasvoi 13,7 prosenttia ja oli 724 milj. markkaa. Kasvanut myynti yhdessä rahoituskulujen laskun ja markkan arvon alkuvuoden vahvistumisen kanssa paransivat yhtiön tulosta edellisvuodesta.

Yhtiön henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 52 henkilöä.

1997	Mmk	± ed.v.
Liikevaihto	724	+87
Käyttökate	24,1	+1,8
Liikevoitto	21,8	+2,6
Toiminnan tulos	24,3	+6,6

Automaa Oy

Automaa Oy on SOK:n tytäryhtiö, joka toimii Peugeot-autojen jälleenmyyjänä Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Tampereellä, Jyväskylässä ja Hämeenlinnassa sekä Turussa 1.1.1998 alkaen. Yhtiöllä on myös Nissan-edustus Hämeenlinnassa.

Yhtiö luopui Forssan toimipisteestä 1.1.1997 ja osti Turun Valtavaunu Oy:n liiketoiminnan 31.12.1997. Asiakasomistajabonus oli käytössä kaikissa yhtiön toimipisteissä.

Uusia Peugeot-autoja myytiin Helsingissä 694, Espoossa 508, Vantaalla 312, Jyväskylässä 330, Tampereella 346 ja Hämeenlinnassa 125 kappaletta eli yhteensä 2 315 kappaletta. Lisäksi Hämeenlinnassa myytiin 161 Nissan-henkilöautoa.

Peugeot-autojen markkinaosuus yhtiön toimialueella kasvoi 5,2 prosentista 5,3 prosenttiin. Yhtiön henkilömäärä vuoden lopussa oli 231.

1997	Mmk	± ed.v.
Liikevaihto	453	+36
Käyttökate	-0,4	+3,8
Liiketappio	-2,8	+3,4
Toiminnan tulos	-3,4	+4,1

Hämeenmaan Automarket Oy

Hämeenmaan Automarket Oy on Osuuskauppa Hämeenmaan ja SOK:n perustama osuuskaupan toimialueella marketkauppaa harjoittava yhtiö. Se on SOK:n 90-prosenttisesti omistama tytäryhtiö. Yhtiön operatiivisesta johtamisesta vastaa Osuuskauppa Hämeenmaa.

Yhtiön liiketoimintavastuulle siirtyivät 1.1.1997 alkaen Lahden ja Hämeenlinnan Sokos-tavarataloissa toimivat S-marketit. Toimintavuoden aikana avattiin uusi S-market Riihimäellä ja Prisma-automarket Lahden Launeella. Lisäksi yhtiöllä on Prisma-automarket Hämeenlinnassa.

Yhtiön vuoden 1997 liikevaihto oli 253 milj. markkaa. Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 230 henkilöä.

Market-ketjuohjaus

Market-ketjuohjausyksikön toimintakenttään kuului S-marketien, Prismojen, Sale-myymlöiden sekä S-ryhmän päivittäistavarakaupan kehittäminen ja ohjaus.

S-ryhmän market-ketjujen myynti oli 15 380 milj. markkaa, jossa oli kasvua 11,8 prosenttia. Päivittäistavarakauppa kasvoi 10,9 prosenttia nousten 13 512 milj. markkaan. S-ryhmän markkinaosuus päivittäistavarakaupassa kasvoi edelleen merkittävästi arviolta noin 25

prosentin tasolle. Myös tuloksellisesti vuosi oli S-ryhmän market-ketjujen osalta hyvä.

S-marketit muodostavat ryhmän suurimman päivittäistavaraketjun. Siihen kuului vuoden lopussa 264 yksikköä eli 10 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Ketjun kokonaisynti oli 7 699 milj. markkaa, jossa oli lisäystä 14,1 prosenttia. Ketjun päätavara-alan päivittäistavaroiden myynti kasvoi 15,0 prosenttia.

Prisma-automarketketju jatkoi vahvaa kasvuaan. Ketjun myynti oli 5 598 milj. markkaa, jossa oli lisäystä 12,9 prosenttia. Päivittäistavaroiden myynti kasvoi 12,6 prosenttia. Käyttötavaroiden myynnin kasvu oli 12,7 prosenttia. Prismojen lukumäärä lisääntyi vuoden aikana kahdella ollen vuoden lopussa 32.

Sale-ketjun toimipaikkojen määrä kasvoi kolmella ollen 165. Ketjun myynti oli 1 072 milj. markkaa, jossa lisäystä oli 7,6 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla toimiva Alepa-ketju oli Helsingin Osuuskaupan vastuulla. Sen myynti oli 715 milj. markkaa.

Market-ketjujen toimipaikkaverkoston kehitystyö jatkui voimakkaana. Uudet Prisma-automarketit avattiin Lahdessa ja Turussa. Merkittävimmät uudet S-marketit avattiin Helsingin Konalassa, Espoon Olarissa, Kempeleellä kauppa-keskus Zeppelinissä, Oulun Herukassa, Tampereen Sarankulmassa ja Riihimäellä.

Marketkaupan kehitys oli suotuisa asiakastytyväisyyden, markkina-aseman ja tuloksen osalta. Vuoden aikana Prismojen ja S-marketien liikeideat uusittiin, dokumentoitiin ja levitettiin kentälle. Lisäksi käyttötavarakaupalle rakennettiin uusi ketjunohjausmalli, jonka pohjalta kehitettiin valikoimastrategiaa. Marketkaupan tietohallinnolle laadittiin kehittämissstrategia.

Sokotel Oy

Sokotel Oy on S-ryhmän hotelli- ja ravintolatoiminnan kehitys- ja markkinointiyhtiö, jonka tehtävänä on kehittää hotelli- ja ravintolaliikeideoita, ketjuttaa niitä ja ohjata ketjujen toimintaa. Yhtiö vastaa myös ketjujen markkinoinnista ja hotelliketjun myynnin ohjauksesta sekä koko toimialan logistiikan ja järjestelmien kehittämisestä.

S-ryhmän hotelli- ja ravintolatoimialan liikevaihto vuonna 1997 oli 2,2 mrd. mark-

kaa, jossa oli lisäystä 8,9 prosenttia. Toimiala paransi tulostaan merkittävästi. Kaikkiaan S-ryhmässä oli 263 hotelli- ja ravintola-alan toimipaikkaa.

S-ryhmän hotelleista kuului vuoden vaihteessa Sokos Hotels -ketjuun 41 hotelia. Sokos Hotels -ketjun hyvä tunnettuus ja luotettavuus sekä sijainti keskeisimmillä paikkakunnilla takaavat sille johtavan hotelliketjun aseman Suomessa. Sokos-hotellien liikevaihto oli 1,2 mrd. markkaa, jossa oli kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 11,5 prosenttia. Sokos Hotels -ketjun käyttöaste oli 58,5 prosenttia, joka on selvästi yli valtakunnan keskiarvon.

SOK solmi syksyllä yhteistyösopimuksen kansainvälisen Radisson SAS -hotelliketjun kanssa. Vuoden lopussa Radisson SAS -ketjuun kuului kaksi hotelia, Radisson SAS Royal Hotel Helsinki ja Radisson SAS Hesperia Hotel Helsinki.

S-ryhmän ravintolaketjuihin kuului 104 ravintolaa. Ketjuista suurin on Rosso, joka käsitti 43 kodikasta koko perheen ravintolaa. Muita koko maassa tunnettuja ketjuja ovat mm. Sokos-hotellien yhteydessä toimiva Fransmanni-ketju sekä ruoka- ja seurusteluravintolaketjut Amarillo, Sevilla ja Memphis. Vuoden aikana avattiin yhteensä 9 uutta ketjuravintolaa. Ketjuravintoloiden liikevaihto oli 620 milj. markkaa ja siinä oli lisäystä 8,3 prosenttia. Ravintolaketjujen kannattavuus säilytti hyvän tasonsa.

Sokotel Oy:n liikevaihto oli 26,7 milj. markkaa. Yhtiön henkilömäärä oli vuoden lopussa 34 henkilöä.

Ässähuoltamot Oy

Ässähuoltamot Oy on S-ryhmän huoltoalan kehitysyritys. Sen keskeisenä tehtävänä on alueosuuskauppojen avustaminen ja ohjaus alan liiketoiminnan kehittämisessä.

Osuuskaupoilla oli polttonesteitä myyviä yksiköitä vuoden päättyessä 212 kappaletta. Nettolisäys edelliseen vuoteen oli 4. Näistä oli liikennemyymälöitä 107 ja muita, mm. automaattiasemia 105 yksikköä. Öljy-yhtiöstä merkittävin yhteistyökumppani oli Oy Shell Ab, jonka osuus yhteistyökohteista oli 62 prosenttia. Toimialan yhteenlaskettu myynti oli 2 138 milj. markkaa, jossa oli kasvua 11,8 prosenttia.

Ässähuoltamot Oy:n toiminta keskittyi liikeideoiden kehittämiseen ja niiden toteuttamiseen, järjestelmäkannan yksikökohtaiseen levittämiseen, liikepaikkahankintaan sekä liikennemyymälöiden ja automaattiasemien suunnitteluun ja to-

teutuksen ohjaukseen. Osuuskaupat avasivat vuoden aikana 8 uutta liikennemyymälää. Ne olivat Shell Tammissilta Paimiossa, Shell Hannikaisenkatu Jyväskylässä, Shell Nastola, Esso Masuuni Karkkilassa, Shell Marjahaka Iisalmessa, Esso Nikkilä, Shell Valtionkatu Seinäjoella sekä Shell Sodankylä. Tämän lisäksi toteutettiin merkittäviä liikennemyymälöiden laajennuksia ja automaattiasemien avauksia sekä ketjukonseptien mukaisia uudistuksia vanhoissa toimipisteissä.

S-ryhmän polttonestekauppa kehittyi hyvin. Bensiinin markkinaosuus kasvoi, ja on nyt yli 10 prosenttia. Tähän vaikutti erityisesti huoltamoverkoston kasvaminen ja asiakasomistajien polttonestehankintojen keskittäminen aiempaa enemmän S-ryhmän huoltamotoimipaikkoihin.

Ässähuoltamot Oy:n liikevaihto, joka muodostuu huoltamoilta perittävistä ketju- ja avausmaksuista oli 3,8 milj. markkaa. Henkilökunnan määrä oli viisi.

Markkinointi- ja asiakasomistajapalvelut

Markkinointipalvelut on S-ryhmän sisäinen mainostoimisto, joka suunnittelee ja toteuttaa alueosuuskauppojen, ketjujen, tytäryhtiöiden ja koko S-ryhmän mainontaa yhdessä asiakkaitensa kanssa monipuolista tietotekniikkaa ja yhteistyöverkkoja hyödyntäen.

Markkinointipalvelujen tuotanto kasvoi edellisestä vuodesta. Sen merkittävimmät toimeksiantajat olivat Prisma-ketju kuvastojen ja päivälehti-ilmoittelun osalta, Sokos-ketju päivälehti-ilmoittelun toteutuksen ja reprotöiden osalta sekä asiakasomistajapalvelut, jonka kanssa yhteistyössä toteutettiin kohdennettua asiakasomistajaviestintää sekä "Sinun etusi Suomessa" -kampanja. Markkinointipalvelut osallistui useiden uusien ketjuyksiköiden avausmarkkinoinnin suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä alueosuuskauppojen kanssa.

Asiakasomistajapalvelut tuottaa ja kehittää S-ryhmän toiminta-ajatuksen mukaisia asiakasomistajien palvelujärjestelmää ja siihen liittyvää osuustoimintalähtöistä kilpailuvahvuutta, asiakassuhde-markkinointia.

Huhtikuussa valmistui AO-toiminnan kehittämisohjelma, jossa määritellään AO-toiminnan kehittämisen linjat ja tavoitteet. Alueosuuskaupoissa otettiin tammi-kesäkuun aikana käyttöön keskitetty jäsenrekisteri sekä uusi säästökassan hallinnointisovellus. Nämä kaikkia alue-

osuuskauppoja, jäseniä ja säästökassatilejä koskeneet, nopealla aikataululla käyttöön otetut uudet tietojärjestelmät ja uusi toimintatapa onnistuivat asiakasomistajien näkökulmasta erittäin hyvin. Ne mahdollistavat nyt asiakasomistajien ristiinpalvelun koko Suomessa ja tekevät mahdolliseksi monikanavaisen vuorovaikutteisen viestintäjärjestelmän kehittämisen.

S-Etukortin maksukäytön helpottamiseksi kehitettiin viime vuoden aikana saldonhallintavälineisiin uusia ominaisuuksia. Saldopäätteellä asiakas voi nyt myymälässä tarkistaa S-Tilinsä saldon lisäksi myös S-Etuluottonsa saldon, käyttövaran sekä bonusostokertymänsä. Saldomaatin tekniikka uudistettiin ja sieltä on nyt saatavissa edellä mainitut tiedot myös puhelimitse. Uusimpana mahdollisuutena saldotiedot voi tarkistaa myös tekstiviestinä GSM-puhelimesta ja tämän vuoden huhtikuun alusta alkaen myös kotitietokoneen päätteeltä Internetin välityksellä.

Merkittävä kehittämistoimenpide oli myös partnertoiminnan käynnistäminen Hassen Matkat Oy:n ja Silmäasemat Marketing Oy:n kanssa. Yhteistyön tavoitteena on lisätä asiakasomistajakonseptin kiinnostavuutta ja asiakastytyväisyyttä laajentamalla asiakasomistajille suunnattua palvelu- ja etutarjontaa heidän omien toimomustensa mukaisesti matkailun ja näköhuollon alueille. Valtakunnalliset yhteistyösopimukset solmittiin kesäkuussa. Vuoden loppuun mennessä näihin sopimuksiin oli liittynyt jo 19 alueosuuskauppaa.

Alueosuuskauppojen jäsenmäärä oli vuoden lopussa 589 591, joista Bonusta saavia asiakasomistajatalouksia oli lähes 550 000. Uusia asiakasomistajatalouksia liittyi vuoden aikana 72 903. S-Etukortilla kirjatut bonusostot olivat 11,3 mrd. markkaa, jossa oli kasvua 22 prosenttia. Bonusta asiakasomistajat saivat 258 milj. markkaa.

S-Etukortteja oli käytössä noin 1,4 miljoonaa kappaletta, joista maksuominaisuuksilla varustettuja oli noin 250 000.

Asiakasomistajat saivat kuukausittain asiakasomistajapostin, joka sisälsi kirjeen alueosuuskaupan johdolta, henkilökohtaiset tiedot kertyneestä Bonuksesta, S-Tilinin tiliohjeen sekä Yhteishyvä-lehden. Lisäksi asiakasomistajaposti sisälsi tietoa asiakasomistajille suunnatuista tuote- ja palvelueduista.

SOK ja Radisson SAS Hotels Worldwide solmivat elokuussa yhteistyösopimuksen. Samalla Helsingin Kampissa sijaitsevan Radisson SAS -hotellin liiketoiminta siirtyi SOK:lle.

ERIKOISLIIKERYHMÄ

Olavi Kuusela

Erikoisliikeryhmän muodostivat SOK:n tytäryhtiöt Oy Sokos Ab, Intrade Partners Oy ja Kuusinen Oy. Erikoisliikeryhmän johtajana toimi agronomi Olavi Kuusela.

Koko maan tavaratalojen käyttötavara-kaupan ennakoidaan kasvaneen vuonna 1997 vajaalla 4 prosentilla. Koko erikoistavarakaupan kasvuksi arvioidaan runsaat 5 prosenttia. Erityisesti kodintekniikan sekä urheilun ja vapaa-ajan tuoteryhmät lisäsivät myyntiään. Sokos-ketju menestyi verkostorakenteen muutokset huomioon ottaen verrattain hyvin. Ketjun vertailukelpoinen myyntiin kasvu oli 6,6 prosenttia, kun tavaratalojen ja automarkettien erikoistavarakauppa Suomessa kasvoi vertailukelpoisesti 5,9 prosenttia.

Oy Sokos Ab

Kulunut vuosi oli ensimmäinen Oy Sokos Ab:n täysi toimintavuosi. Vuoden aikana yhtiön verkostorakennetta kehitettiin muuttamalla Sokos-muodeiksi Hämeenlinnan, Lappeenrannan, Kouvolan, Oulun ja Seinäjoen tavaratalot. Vuoden lopussa yhtiöön kuului 9 Sokos-tavarataloa ja 8 Sokos-muotimyyvälää sekä Helsingin Itäkeskuksessa toimiva Ruljanssi-poistomyyvälä. Lisäksi Sokos-ketjussa oli 6 alueosuuskauppojen omistuksessa olevaa Sokosta sekä Tallinassa sijaitseva SOK:n ja saksalaisen Kaufhof Warenhaus AG:n yhteisomistuksessa oleva tavaratalo. Alkuvuodesta lopetettiin Vaasan tavaratalo ja vuoden lopulla päätettiin Ruljanssi-poistomyyvälän sulkemisesta helmikuussa 1998.

Oy Sokos Ab:n liikevaihto laski ollen 1 212 milj. markkaa. Yhtiön myynnin kehitystä häitäsivät verkostorakenteen muutokset, mutta kulujen hyvästä hallinnasta johtuen vuositason tulos parani yli 70 milj. markkaa.

Vuoden aikana suoritettiin yhtiön tavarataloissa ja Sokos-muoti -myymälöissä useita liiketoiminnan kehittämisinvestointeja. Näistä merkittävimmät olivat

Tampereen ja Lahden tavarataloissa sekä Oulun ja Seinäjoen Sokos-muotimyyvälöissä toteutetut uudistukset. Helsingin Sokoksen ja Forumin kauppakeskuksen välinen jalankulutunneli valmistui vuoden lopussa, ja se helpottaa merkittävästi asiakasliikennettä. Syksyllä valmistui Tapiolan tavaratalon uudistamis- ja laajennusohjelman käynnistyminen keväällä 1998. Laajennus valmistuu saman vuoden joulumarkkinoille.

Liiketoiminnan kehittämisen tärkeimpiä painopistealueita olivat Sokos-ketjun asiakaspalvelu sekä tuotealuekonseptien täsmentäminen ja toteuttaminen. Sokos-muoti -ketjun uudistamisohjelmaa jatkettiin sekä luotiin ketjulle uusi toimintamalli ja liiketoiminnan painopistealueet. Alueosuuskauppojen Sokosten toiminta perustuu pääosin Sokos-muotien valikoimakonseptiin.

Vuoden aikana suunniteltiin asiakkaan tarpeista lähtevä markkinointikalenteri. Sen tarkoituksena on sovittaa yhteen kulluttajien tarpeet ja elämänrytmit sekä Sokoksen valikoimat. Yksikköjen miljöön ja esillepanojen kehittämistä jatkettiin asiakasystävällisen palvelun varmistamiseksi. Osana Sokoksen "Parasta Palvelua" -konseptia lanseerattiin pukeutuspalvelu ja jokaiseen yksikköön koulutettiin asiantuntevat pukeutumisneuvojat. Palvelu merkitsee asiakkaille kokonaisvaltaista ja yksilöllistä pukeutumisneuvontaa.

Vuoden aikana aloitettiin markkinointiyhteistyö Helsingissä keväällä 1998 avattavan nykytaiteen museon Kiasman kanssa.

Hankintatointa tehostettiin aloittamalla yhteistyö Intrade Partners Oy:n kanssa. Ketjun ostotoiminta siirtyi Intrade Partners Oy:lle 1.10.1997 alkaen.

Logistiikan alueella parannettiin tavara- virran hallintaa merkittävästi ohjaamalla tuotteet automaattisesti yksiköiden esillepanoihin. Tietojärjestelmiä kehitettiin erityisesti tavarahallinnan ja liiketoiminnan osalta. Tavarataloihin asennettiin uudet kassajärjestelmät asiakaspalvelun ja toiminnan tehostamiseksi. Ketjun muihin

yksiköihin asennetaan uudet kassajärjestelmät kevään 1998 aikana.

Yhtiön henkilömäärä oli vuoden lopussa 1 276 henkilöä. Henkilömäärä väheni verkostorakenteen muutoksista johtuen edellisestä vuodesta 417 henkilöllä.

1997	Mmk	±ed.v.
Liikevaihto	1 212	-149
Käyttökate	-18,5	+65,2
Liiketappio	-52,0	+54,7
Toiminnan tulos	-54,6	+71,4

Intrade Partners Oy

Intrade Partners Oy:n liiketoiminta käsittelee pääasiassa asumisen, pukeutumisen ja vapaa-ajan tuoteryhmien tuotteiden hankinnan S-ryhmän ketjuille. Suurimmat asiakasketjut olivat Prisma- ja S-market -ketjut ja loppuvuodesta myös Sokos-tavaratalot ja Sokos-muodit. Muut asiakasketjut olivat Sale, Alepa, Agrimarket sekä liikennemyymälät. Tämän lisäksi toimitettiin myymäläkalusteita S-ryhmän toimipaikoille sekä laitostekstiilejä ja ravintolavarusteita myös ulkopuolisille asiakkaille.

Keväällä 1997 päätettiin yhdistää käyttötavarahankinnan toiminnon Oy Sokos Ab:n kanssa. Toiminnan siirrossa 55 henkilöä siirtyi Intrade Partners Oy:n palvelukseen 1.4.1997. Vastuu hankintatoimesta siirtyi Intrade Partners Oy:lle 1.10.1997.

Hankintavastuu käsittää pukeutumisen, asumisen ja vapaa-ajan tuoteryhmät. Kosmetiikan hankintavastuu siirtyy Intrade Partners Oy:lle kevään 1998 aikana. Hankintojen yhdistämisellä pyritään suuremman volyymin avulla saamaan kustannustehokkuutta ja ennen kaikkea kohottamaan ostamisen osaamista.

Vuoden 1997 alusta aloitettiin hankintayhteistyö Euroopassa Gemex Trading AG:n kanssa.

Keväällä 1997 solmittiin yhdessä Oy Sokos Ab:n kanssa yhteistyösopimus hong-

kongilaisen Gemex Trading Limitedin kanssa koskien hankintoja Kaukoidän maista. Sopimuksen tarkoituksena on kehittää Kaukoidästä tapahtuvaa hankintaa ja avata uusia hankintalähteitä. Sopimus astui voimaan vuoden 1998 alusta.

Vuoden lopulla päätettiin useista toimialajärjestelyistä S-ryhmän sisällä.

Useita päivittäistavara-kaupalle tärkeitä tuoteryhmiä siirrettiin Inex Partners Oy:n vastuulle vuoden 1998 alusta. Tarjousmyynti siirtyi SOK:n uuden tytäryhtiön Rainex Yrityspalvelu Oy:n vastuulle vuoden 1998 alussa. Edelleen päätettiin, että SOK:n ostaman Rainex Partners Oy:n hoitamat rautakaupan hankintatoiminnot siirretään Intrade Partners Oy:n vastuulle syksyllä 1998.

S-ryhmän ketjujen myynnin kasvu käytötavara-kaupassa ja kahden uuden Prismän avaaminen kasvattivat Intrade Partners Oy:n toimintavolyymia. Varsinkin terminaalien kautta tapahtuvat toimitukset kasvoivat voimakkaasti. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 170 henkilöä.

1997	Mmk	±ed.v.
Liikevaihto	1 098	+166
Käyttökate	8,1	+0,6
Liikevoitto	5,1	+0,4
Toiminnan tulos	7,5	-0,1

Kuusinen Oy

Kuusinen Oy on naisten ja miesten kansainväliseen merkkitarvaramuotiin sekä merkkikenkiin erikoistunut yhtiö. Sillä oli kolme myymälää Helsingin keskustassa. Yhtiön liikevaihto oli 48,5 milj. markkaa, jossa oli lisäystä 9,5 prosenttia. Yhtiön tulos oli voitollinen. Henkilökunnan määrä vuoden lopussa oli 47.

HALLINTORYHMÄ

Jukka Salminen

Hallintoryhmä vastasi SOK-yhtymän taloudesta, rahoituksesta, kiinteistötoiminnoista, logistiikasta ja tietohallinnosta, lakiasioista sekä hallintopalveluista. Ryhmän johtajana toimi taloustieteiden maisteri Jukka Salminen.

Talous

SOK:n talousyksikkö vastasi SOK-yhtymän talouden ohjauksen lisäksi koko S-ryhmän talouden ohjauksen yhteisistä periaatteista ja ohjeistuksista sisäisen laskennan, kirjanpidon, tilinpäätöksen ja verotuksen alueilla sekä ryhmälle tarpeellisten yhteisten talouspalvelujen tuottamisesta.

Kirjanpitolain muutoksen edellyttämät tilistömuutokset ja sisäisen ja ulkoisen talousraportoinnin eriyttämisen määräykset täsmennettiin vuoden 1998 alusta tapahtuvaa käyttöönottoa varten. SOK:ssa otettiin käyttöön laskentajärjestelmään liitetty elektroninen asiakirjojen hallintajärjestelmä. Entisen paperi- ja mikrofilmiarkistoinnin sijasta toimittajilta saatuja, asiakkaille lähetettyjä ja laskentajärjestelmän tuottamia kirjanpitoaineistoja arkistoihin elektronisesti. Asiakirjahallintajärjestelmän laajennus muihin aineistoihin ja S-ryhmän yrityksiin käynnistettiin.

Päivakohtainen myynnin, katteen ja eräiden muiden liiketoimintayksikkökohtaisten mittareiden raportointi konserni- ja liiketoimintayksiköiden johdon työasemien välityksellä saatiin suunniteltuun käyttöön.

Kymmeneen alueosuuskauppaan toimitettiin käyttöönottoaikataulun mukaisesti uusi laskentajärjestelmä ja tuettiin paikallisia käyttöönottoja koulutus- ja neuvontapanostuksella. Käyttönotot jatkuivat vuonna 1998 niin, että kaikkien alueosuuskauppojen laskentajärjestelmät ovat silloin uusitut. Uusien liittymien toimivuuden ja audit-trailin varmistaminen on vaatinut eniten huomiota.

Rahoitus

Rahoitusyksikkö vastasi keskitetyksi SOK-yhtymän rahoituksesta. Rahoituksen yhtymäpankki hyödynsi rahoitusmarkkinoiden muutoksia sekä palveli osuuskauppoja ja yhtymän yksiköitä.

Yhtymän rahoituksen hajuttamista jatkettiin rahoittajien ja rahoitusinstrumenttien osalta.

Keväällä päätetyllä sääntöjen muutoksella SOK:ssa otettiin käyttöön lisäosuusmaksu-järjestelmä. Lisäosuuspääoma on oman pääoman ehtoista rahoitusta osuuskaupoilta.

SOK-yhtymän vaihtuvakorkeiset nettolainat olivat suojatut korkotermeineillä. Valuuttaluottojen kurssiriskit olivat täysimääräisesti suojatut valuutanvaihtosopimuksilla. Johdannaisia käytettiin lähes yksinomaan rahoitusriskien suojaustarkoitukseen.

SOK-Takaus Oy myönsi takauksia osuuskaupoille ja SOK:n tytäryhtiöille. Takauskanta oli vuoden lopussa 390 milj. markkaa. Takausvastuut vähenivät 124 milj. markkaa pääasiassa osuuskauppojen vähentyneiden takaustarpeiden johdosta. Vastavakuudet ja omat varat olivat 509 milj. markkaa.

Kiinteistötoiminnot

SOK:n kiinteistötoiminnot vastasi yhtymän käytössä olevasta kiinteistöomaisuudesta, isännöintipalvelujen tuottamisesta ja kiinteistöomaisuuden kehittämisestä.

Kiinteistöinvestoinnit olivat vuoden aikana yhteensä 129,0 milj. markkaa. Tampereen Sarankulman S-market avattiin toukokuussa. Tampereen Sokos Hotel Ilveksen huonekorjausohjelmaa jatkettiin ja alkuvuodesta 1998 kaikki huoneet ovat peruskorjatut. Helsingin Sokoksen ja Forumin yhdistävän Mannerheimintien ali kulkevan yhdystunnelin työt valmis-

tuivat lokakuussa 1997. Hakkilan logistiikkakeskuksen kiinteistöosakeyhtiön koko osakekanta ostettiin joulukuussa 1997. Kilon logistiikkakeskuksessa aloitettiin mittava kehitysohjelma, jonka pääosa ajoittuu vuodelle 1998. SOK:n vanhaan pääkonttoriin tulevan Radisson SAS Plaza Hotel Helsingin suunnittelu-työ käynnistettiin ja arvioitu valmistumisaika on vuoden 1999 kesällä.

Kiinteistömyyntien määrä oli yhteensä 122,0 milj. markkaa. Porin Sokos-kiinteistö myytiin Merita Kiinteistöt Oy:lle ns. sale and leaseback -sopimuksella, ja kohteesta tehtiin pitkäaikainen vuokrasopimus. Vantaanportin liikekeskuksen osakkeet ja Hyvinkään ravintolakiinteistö myytiin HOK-yhtymälle. Loppuosa Kajaanin Prismän kiinteistöomaisuudesta myytiin Osuuskauppa Maakunnalle.

Vapaiden tilojen määrä oli vuoden lopussa 29 630 m². Ne vähenivät vuoden aikana nettomääräisesti 9 000 m². Vapaista tiloista edelleen suurin osa eli 65 prosenttia oli varasto-, toimisto- ja tuotantotilaa, jotka ovat perua rakennemuutoksista.

Kiinteistötoimintojen liikevaihto oli 493,5 milj. markkaa, josta ulkoisia vuokratuottoja oli 140,5 milj. markkaa. Toiminnan tulos oli 5,1 milj. markkaa parempi kuin edellisenä vuonna.

Käyttäjäpalvelut-yksikkö suoritti useassa kiinteistössä kuntoarvioita. Sähkötoimittajia ja kiinteistöhoitoa kilpailutettiin. Tällä saavutettiin merkittäviä kustannussäästöjä S-ryhmälle. Vuoden aikana jatkettiin kiinteistötoimintojen ympäristöohjelman laadintaa ja toteuttamista. Kiinteistötoimintojen merkittävin vuokralainen on Sokos-tavarataloketju.

Logistiikka ja tietohallinto

Tietojärjestelmät-yksikkö siirrettiin 1.11.1997 kehitystoiminnoista hallintoryhmään. Yksikön tehtäväalue laajen-

KEHITYSTOIMINNOT

Risto Mäkeläinen

nettiin kattamaan sekä etäkaupan ja -asioinnin että logistiikan kehittämisen koordinointi. Samalla nimi muutettiin logistiikka- ja tietohallinto -yksiköksi.

Tietojärjestelmien kehittämistä jatkettiin tarkistetun S-ryhmän tietohallintostrategian mukaisesti. Painopisteitä olivat edelleen ketjujen ja asiakasomistajapalvelujen järjestelmät. Verkottuminen S-ryhmän sisällä ja tavarantoimittajiin eteni merkittävästi. Osana tätä laajennettiin sekä sähköpostin kattavuutta S-ryhmässä että Internetin käyttöä tietojen julkaisemisessa. Sähköisen kaupan mahdollisuuksien selvittämistä tehostettiin ja ensimmäisiä pilotteja käynnistettiin.

Muut yksiköt

Hallintoryhmään kuuluivat edellä mainittujen yksiköiden lisäksi lakiasiat ja hallintopalvelut.

Lakiasiat-yksikkö hoitaa keskitetysti SOK-yhtymän lakiasiat. Sen toiminnassa painoutuivat erilaiset liiketoimintaan ja sen rakenteeseen liittyvät sopimukset. SOK:n säännöt uudistettiin kahteen kertaan, kun otettiin käyttöön lisäosuusmaksujärjestelmä ja yhtymän hallintorakenne uudistettiin. Oikeusministeriön johtamassa työryhmässä käynnistettiin varsin laaja osuuskuntalain uudistus.

Hallintopalvelut vastaa keskitettyjen hallintopalvelujen tuottamisesta Assäkeskuksessa toimiville yksiköille sekä koko S-ryhmän yhteisten hallintopalvelujen koordinoinnista.

Kehitystoiminnot koostui kentän ohjauksesta, yrityssuunnittelusta, lähialue-liiketoiminnasta ja projekteista sekä osuustoiminta-yksiköstä. Kehitystoimintojen johtajana toimi ekonomi Risto Mäkeläinen.

Kentän ohjaus

Kentän ohjauksen päätehtävänä on alueosuuskauppojen ohjaus S-ryhmän strategian toteuttamisessa, toimialarakennekehittämässä ja investointien valmistelussa yhteistyössä alueosuuskauppojen johdon kanssa sekä osuuskauppojen talouden valvonta.

Osuuskauppojen talouden ohjausperiaatteiden mukaisesti määritettiin osuuskauppojen toiminnallinen tuloksellisuus ja taloudellinen asema. Kentän ohjaus tuki osuuskauppojen vuosisuunnittelua toimintaympäristöanalyysillä ja budjetti-ohjeistuksella.

Kentän ohjauksen painopistealueina olivat osallistuminen S-ryhmän toiminta- ja rakennestrategian valmisteluun sekä alueosuuskauppojen ja SOK:n välisten uudistettavien strategisten yhteistyösopimusten valmistelu. Pääkaupunkiseudulla saatettiin loppuun Helsingin Osuuskaupan ja SOK-yhtymän väliset toimialajärjestelyt. Lisäksi osallistuttiin Tencokonsernin tavaratalohankkeiden suunnitteluun Baltian maissa, sekä huoltamotoiminnan rakennejärjestelyihin Etelä-Suomessa.

Kentän ohjaus osallistui Osuuskauppa Hämeenmaan kehittämisohjelman toteutukseen. Hämeenmaan toiminta kehittyi myönteisesti ja se ylitti kehittämisohjelmassa asetetut tavoitteet. SOK:n tytäryhtiö Hämeenmaan Automarket Oy vastaa Hämeenmaan toimialueella uusien market-yksiköiden liiketoiminnasta. Yhtiö osti vuoden alussa S-marketit Lahden ja Hämeenlinnan tavarataloista ja avasi uuden S-marketin Riihi-

mäellä ja Prisma-automarketin Lahdessa.

Kentän ohjaus osallistui osuuskauppojen takausrengassopimusten mukaiseen säästökassatoiminnan valvontaan. Osuuskaupan harjoittamasta säästökassatoiminnasta vastaa osuuskaupan hallitus ja toimintaa valvoo säästökassatarkastaja. Jäsensijoitukset ovat osuuskaupan velkaa jäsensijoittajille. Jäsensijoitusten takaisinmaksamisesta vastaa ensisijaisesti kukin osuuskauppa koko varallisuudellaan. Lisäksi osuuskaupoilla on kaksi erillistä jäsensijoitusten takausrengassopimusta, joista toisen muodostaa 22 alueosuuskauppaa ja toisen 13 säästökassatoimintaa harjoittavaa paikallisosuuskauppaa. Osuuskauppoihin tehdyt säästökassasijoitukset kasvoivat vuoden aikana 186 milj. markkaa ja olivat vuoden lopussa 1 589 milj. markkaa.

Yrityssuunnittelu

Yrityssuunnittelu-yksikön toiminnan painopisteinä olivat ryhmän toiminta- ja rakennestrategian tarkistaminen, ympäristöohjelmien päivitys sekä S-ryhmätasoisien skenaarion laadinta.

Käyttö- ja erikoistavarakaupan kehittämistyö konkretisoitui tavaratalojen ja market-yksiköiden käyttötavaroiden hankinnan yhdistämiseen syksyllä 1997.

Ympäristöasioissa keskityttiin ketjukohtaisten ympäristöohjelmien laadintaan ja päivitykseen. SOK osallistui aktiivisesti alan sekä kotimaiseen että kansainväliseen yhteistyöhön.

Quelle-postimyntikokeilun päätyttyä syksyllä 1997 päätettiin laajentaa Quelle-yhteistyö koskemaan koko maata vuoden 1998 alusta.

S-ryhmän Intranetin kehittämisessä yrityssuunnittelu vastasi uutis- ja ympäristötiedon tuottamisesta ja ylläpidosta.

Lähialueet

Lähialueet sisältävät vastuualueena S-ryhmän liiketoiminnan, osakkuusyhtiöt ja yhteistyösuhteet Baltian alueella ja Venäjällä sekä eräät kansainväliset yhteistyö- ja kehittämissuhteet.

Toimintavuoden aikana käynnistettiin yhteistyösuhteiden laajentaminen Baltian alueella tulevien, strategian mukaisten liiketoimintahankkeiden toimintaedellytysten vahvistamiseksi.

EMU-projekti

Talous- ja rahaliitto EMU:n kolmas vaihe alkaa suunnitelmien mukaan 1.1.1999. EMU:n toteuttaminen ja Suomen mukanaolo heti vuoden 1999 alusta lähtien näyttää hyvin todennäköiseltä. EMU aiheuttaa yrityksille suuria muutoksia ja ylimenovaiheen kustannuksia. SOK:n hallituksen asettama EMU-projekti käynnisti toimintansa vuoden 1997 alusta. Projektin tehtävänä on koordinoita koko S-ryhmän valmistautumista ja siirtymistä yhteiseen valuuttaan. Vuoden 1997 aikana projekti laati alustavan siirtymäsuunnitelman koko ryhmälle sekä eri toimialoille ja toimintoille.

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto SOKL r.y.

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto SOKL r.y:n toiminnasta vastasi SOK:n osuustoimintaosasto. Liiton tehtävänä on mm. edistää osuustoiminnallisten näkökohtien toteutumista S-ryhmän käytännön työssä, edesauttaa osuuskauppoja niiden pyrkimyksissä lisätä osuuskuntamuotoisen hallinnon toimivuutta ja parantaa S-ryhmän eri osien yhteistoimintaa. Liiton jäsenenä ovat kaikki S-ryhmän osuuskaupat ja SOK.

SOKL:n hallitukseen kuuluivat osuuskauppojen edustajina puheenjohtajana varatuomari Matti Vanto, varapuheenjohtajana sivistystoimenjohtaja Anna-Maija Kujala sekä jäsenenä maanviljelijä

Pekka Havukainen, varatuomari Jukka Huiskonen, kansanedustaja Tytti Isohookana-Asunmaa, rehtori Pekka Kivimäki, lehtori Ulla Kurvinen, varatuomari Marja Lehtiranta, toimitusjohtaja Eero Saukkonen, toimitusjohtaja Håkan Smeds sekä SOK:n edustajina pääjohtaja Jere Lahti ja osastonjohtaja Tapio Peltola.

Hallinnon koulutusta S-ryhmän tasolla toteutettiin entiseen tapaan yhteistyössä Jollas Instituutin kanssa. Vuoden aikana pidettiin kaksi valtakunnallista hallinnon koulutustilaisuutta. Lisäksi järjestettiin lukuisia osuuskaupakohtaisia hallinnon koulutustilaisuuksia hallintoneuvostojen, hallitusten ja edustajistojen jäsenille. Näiden koulutustapahtumien runkona oli aikaisemmin valmistunut ja edellisinä vuosina laajalla koulutusohjelmalla käyttöön otetun "Hallinnon käsikirjan" uusi painos.

Alueosuuskauppojen hallinnossa toimi 1 560 asiakasomistajaa, joista hallituksen jäsenenä 81 henkilöä, hallintoneuvostoissa 450 henkilöä ja edustajistoissa 1 029 henkilöä. Kuudessa alueosuuskaupassa pidettiin edustajiston vaalit. Näissä käytti äänioikeuttaan keskimäärin 28 prosenttia asiakasomistajista. Vaalien tuloksena muodostui yhteenlaskettuna S-ryhmän alueosuuskauppojen edustajistoihin ensimmäistä kertaa naisenenemmistö.

Aikaisempien vuosien tapaan osuuskauppoja avustettiin sääntömuutosasioissa. Kaikkien alueosuuskauppojen edellisenä vuonna uudistetut sääntökassatoiminnan säännöt merkittiin kaupparekisteriin vuoden 1997 aikana.

S-ryhmän seitsemännet hallinnon kesäpäivät järjestettiin 24.-25.5.1997 Jyväskylässä. Päivien eri tilaisuuksiin osallistui noin 900 osuuskauppojen sekä SOK-yhtymän hallinnon ja johdon edustajaa puolisoineen. Lisäksi osuustoimintaosasto osallistui lukuisiin osuuskauppojen järjestämiin hallinnon ja sidosryhmien tilaisuuksiin.

Kansainväliset osuustoiminnalliset jär-

jestöyhteydet hoidetaan Suomen Kuluttajaosuustoiminnan Liiton KOL:n nimissä. Liitto on Kansainvälisen Osuustoimintaliiton ICA:n sekä Brysselissä toimivan kuluttajaosuustoiminnan etujärjestön EURO COOPin jäsen. ICA:han kuuluu 225 jäsenyhteisöä 94 maasta. Jäsenyhteisöissä on yhteensä yli 778 miljoonaa jäsentä.

EURO COOPissa on jäsenenä 13 Euroopan ja liitännäisjäsenenä viiden itäisen Keski-Euroopan maan kuluttajaosuustoiminta. EURO COOP edustaa yhteensä yli 3 200 osuuskuntaa ja niiden 21 miljoonaa jäsentä. EURO COOPin painoarvo Brysselissä on voimakkaassa kasvussa ja sen toiminta on päätetty KOL:n keskeiseksi painopistealueeksi.

Luottamushenkilöiden määrä S-ryhmän alueosuuskaupoissa 1997

(ilman toimikuntia)

	Miehet	Naiset	Yht.
Hallitus	70	11	81
Hallintoneuvosto ¹⁾	286	164	450
Edustajisto ¹⁾	507	522	1 029
Yhteensä	863	697	1 560

¹⁾ Sis. (osuuskaupan) toimihenkilöjäsenet

HENKILÖSTÖ- JA VIESTINTÄTOIMINNOT

Aino Toikka

Henkilöstö- ja viestintätoiminnot -ryhmään kuuluivat henkilöstöyksikkö, koulutus, työterveyspalvelut, S-julkaisut ja tiedotus. Henkilöstö- ja viestintätoimintojen johtajana toimi filosofian maisteri Aino Toikka.

Henkilöstöyksikkö

Henkilöstöyksikkö vastasi henkilöstöresursseihin ja työsuhteasioihin liittyvistä keskitetyistä palveluista ja ohjauksesta.

Yhteistyössä alueosuuskauppojen kanssa rekrytoitiin kaksi uutta kenttäkoulutusryhmää: kaupallisen kenttäkoulutuksen korkeakouluryhmään valittiin 12 ja opistoryhmään 17 henkilöä. Syksyllä käynnistettiin vuoden 1998 alkupuolella aloittavan korkeakouluryhmän rekrytointi. Kenttäkoulutusohjelmilla pyritään varmistamaan jälkikasvua S-ryhmään.

Vuonna 1997 oli voimassa 2-vuotisen valtakunnallisen tupo-sopimuksen pohjalta sovitut kaupan sekä majoitus- ja ravintola-alan työehtosopimukset.

Uusi liikeaikalaki tuli voimaan 1.4.1997. Laki mahdollisti aukiolon arkisin klo 21 asti sekä sunnuntiaukiolon kesäisin. Aukiolon laajennukset toteutettiin ketju- ja yksikkökohtaisesti.

Jollas Instituutti

Jollas Instituutti on ammatillinen erikoisoppilaitos, joka toimii S-ryhmän koulutus- ja oppimiskeskuksena. Toiminnan pääpaino on S-ryhmästrategioita tukevassa koulutuksessa. Koulutuspäiviä vuonna 1997 oli noin 31 000.

Jollas Instituutti kannustaa elinikäiseen oppimiseen. Toinen kaikkea koulutusta koskeva ajatus on työn ja teorian vuorottelu sekä opitun kytkeminen oman yksikön toimintaan. Oppijoiden aikaisemman kokemuksen arvostaminen on yksi toimintaperiaatteista.

Koulutus painottui esimiehiin ja vuosittain käynnistyy useita erilaisia noin vuo-

den mittaisia koulutusohjelmia. Yksi esimieskoulutuksen painopisteistä oli laaja leader-valmennus, jonka tavoitteena on ihmisten johtamisen ja vuorovaikutustaitojen syventäminen. Tiimikoulutus on usean vuoden ajan ollut tärkeä alue, jota tehdään myös tarkoitusta varten rakennetulla elämysradalla.

Kansainvälistyminen näkyi lisääntyvästä ulkomaanharjoitteluna, opintomatkoina ja oppilaitosyhteyksinä. Vuonna 1997 järjestettiin useita ulkomaisia opintomatkoja yhteistyössä ulkomaisten korkeakoulujen ja instituuttien kanssa mm. Yhdysvaltoihin, Ranskaan ja Englantiin.

Yhdeksi etäopiskelu- ja valmennusmuodoksi on nousemassa entistä tehokkaammin teknologian hyväksikäyttö. Vuonna 1997 käynnistettiin jo vakiintuneen multimediaopiskelun lisäksi intranet-pohjainen etäopiskelun pilottiryhmä.

Kaupan ja hallinnon alan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteiden valmistuttua opetushallituksessa aloitettiin tutkintoihin valmentavan koulutuksen suunnittelu.

Kouluttajaksi tullaan pääsääntöisesti kentältä noin 5 vuodeksi, jonka jälkeen siirrytään muihin tehtäviin S-ryhmän sisällä. Tämän strategian mukaisesti Jollas Instituuttiin tuli seitsemän uutta henkilöä ja lähti kuusi henkilöä. Kouluttajilla on kokemusta omasta toimialasta sekä esimieskokemusta, ja pedagoginen valmennus saadaan Jollas Instituutissa.

Jollas Instituutti on Jollas-Opisto Oy:n aputoiminimi. Jollas Opisto Oy on Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö. Yhtiön liikevaihto oli 18,6 milj. markkaa ja henkilökuntaa 21. Oman henkilökunnan lisäksi käytettiin runsaasti ulkopuolisia asiantuntijoita.

Työterveyspalvelut

SOK-yhtymän henkilöstön työpaikkaterveydenhuoltoon kuuluu terveyden ja toimintakyvyn edistäminen mm. säännöl-

listen terveystarkastusten avulla. Työterveyshuolto osallistuu myös työympäristön ja työyhteisöjen kehittämiseen.

Erityinen painopiste on ollut työkykyä ylläpitävän toiminnan ja varhaiskuntoutuksen kehittämisessä. Toiminta sisältää myös yleislääkäritasoisien sairaanhoidon.

Yhtymän työterveyshenkilöstö kokoontui syksyllä 1997 yhteisille neuvottelupäiville Helsinkiin.

S-julkaisut

Yhteishyvä on jo 93 vuoden ajan toiminnut yhteydenpitovälineenä S-ryhmän jäsenkuntaan. Lehti ilmestyi 12 kertaa ja sen sivumäärä liitelehtineen oli keskimäärin 128 sivua. Lehden kesällä tarkastettu levikki oli 542 070 vuosikertaa (ed. vuonna 492 074). Vuoden lopussa painos oli hieman alle 600 000 kappaletta. Jokaisen numeron yhteydessä julkaistiin erillinen Ruokalehti. Hyvän olon lehti julkaistiin kaksi kertaa. Kerran ilmestyivät Puutarhalehti, Suvimeno-matkailulehti sekä Kodin tekniikan lehti. Myös osuuskaupakohtaisia vaihtoaukeamia toteutettiin aikaisempaa enemmän.

Yhteishyvän ruotsinkielinen sisarlehti Samarbete on ilmestynyt yhtäjaksoisesti 88 vuotta. Sen levikki oli 23 132 vuosikertaa (ed. vuonna 20 739).

Yhteishyvän Internet-versio julkaistiin joka toinen viikko osoitteessa www.yhteishyva.fi. Sen sisällössä korostuivat sähköinen ruokaohjepankki ja erityisesti nuorisoa kiinnostavat aiheet.

Kaikki edellä mainitut lehdet tuotettiin yhteistyössä Helsinki Media Company Oy:n kanssa.

S-ryhmän henkilöstön ammattilehti Ässä on ilmestynyt 83 vuotta. Lehti ilmestyi heinäkuuta lukuunottamatta joka kuukausi ja sen levikki oli 17 010 (ed. vuonna 15 495). Sisältö painottui S-ryhmän vähittäiskaupan ja muun liiketoiminnan ajankohtaisiin teemoihin. Elokuussa lehti käsitteli laajasti koulutusta ja esitteli Jol-

SOK-YHTYMÄN HENKILÖSTÖKATSAUS 1997

las Instituutin koulutusohjelman. Alan ulkomaantapahtumia ja kilpailijoiden toimenpiteiden seuranta lisättiin. Lehti postitettiin myös hallinnon luottamushenkilöille.

SOK-yhtymän henkilöstölehteä S-viestä julkaistiin 11 numeroa. Lehdessä valottiin eri näkökulmista yhtymän liiketoimintaa ja sen toimintaympäristöä. Tämän lisäksi jatkuvana teemana oli työ-
kunnan ylläpitäminen ja kohentaminen.

Tiedotus

Tiedotusyksikkö vastasi SOK-yhtymän ja S-ryhmän toiminnan tiedottamisesta eri sidosryhmille. Kaupan sekä hotelli- ja ravintola-alan tapahtumista julkisuudessa käytyyn keskusteluun osallistuttiin tarjoamalla tietoa ensi sijassa tiedotusvälineille. Vuosikertomus julkaistiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Henkilömäärä

SOK-yhtymän henkilömäärä oli vuoden 1997 lopussa 4 504 henkilöä. Henkilömäärä lisääntyi edellisvuotisesta 157 henkilöä. Lisäykseen vaikutti Sokos Hotel Helsingin avaus, Helsingin Radisson SAS Hotellin siirtyminen SOK:lle sekä Lahden Prisman ja Riihimäen S-ma-
rketin avaukset.

Toisaalta henkilömäärää vähensi Sokos Vaasan lopettaminen, Sokos Savonlinnan siirtyminen Osuuskauppa Suur-Savolle sekä Hämeenlinnan, Lappeenrannan, Kouvolan, Oulun ja Seinäjoen tavara-
ratalojen muuttuminen Sokos-Muoti-erikoismyymälöiksi.

Työsuhteet

SOK-yhtymän henkilöstöstä 93,2 % oli vuoden 1997 lopussa vakituksessa ja 6,8 % määräaikaisessa työsuhteessa. Kokoaikaisessa työsuhteessä oli 69,1 % ja osa-aikaisessa 30,9 % henkilöstöstä. Vakituisten ja määräaikaisten samoin kuin koko- ja osa-aikaisten työsuhteiden jakauma ei muuttunut olennaisesti vuodesta 1996. Määräaikaisia työsuhteita oli eniten hotelli- ja ravintolatoimintaa sekä vähittäiskauppaa harjoittavissa yhtiöis-
sä.

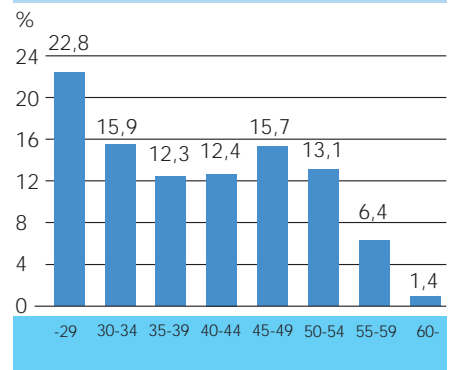
Sukupuolijakauma

Vuoden 1997 lopussa SOK-yhtymän henkilöstöstä oli 36,4 % miehiä ja 63,6 % naisia.

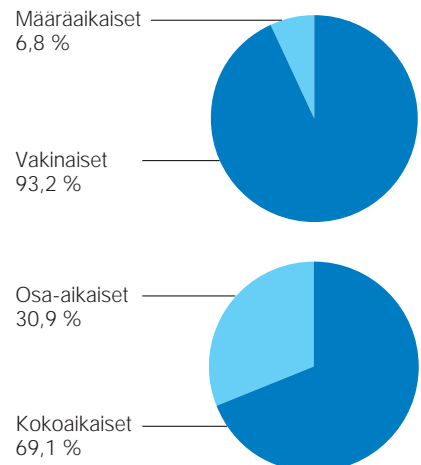
Ikärakenne

SOK-yhtymän henkilöstön keski-ikä oli 36 vuotta. Miesten ja naisten välillä ei ollut ikärakenteessa yhtymätasolla merkittäviä eroja. Sen sijaan yhtiökohtaisia eroja ikärakenteessa esiintyi. Nuoriin ikäluokkiin kuuluvia oli eniten hotelli- ja ravintolatoimintaa sekä vähittäiskauppaa harjoittavissa yhtiöissä.

SOK-YHTYMÄN IKÄRAKENNE
31.12.1997

TYÖSUHTEET SOK-YHTYMÄSSÄ
31.12.1997

SOK-YHTYMÄN HENKILÖSTÖ 31.12.1997

	Määrä	Jakauma %	Muutos
SOK-YHTYMÄ			
Kenttäryhmä	2 757	61,2	+515
Erikoisliikeryhmä	1 495	33,2	-361
Hallintoryhmä	173	3,8	+3
Pääjohtajan yksiköt	16	0,4	±0
Kehitysohjohtajan yksiköt	12	0,3	±0
Henkilöstöjohtajan yksiköt	51	1,1	±0
SOK-YHTYMÄ YHTEENSÄ	4 504	100,0	+157
TYTÄRYHTIÖT	4 169	92,6	+136
SOK	335	7,4	+21

Inex-konserni

Inex-konsernin muodostivat vuonna 1997 emoyhtiö Inex Partners Oy ja sen tytäryhtiöt Meira Nova Oy, Meira Oy, Amuna Oy, Rainex Partners Oy ja sen tytäryhtiö Rainex Yrityspalvelu Oy. SOK:n omistusosuus Inex Partners Oy:ssä oli 50 prosenttia

Inex-konsernin asiakasläheinen ja tehokas toiminta, asiakkaiden hyvä menestys sekä myönteinen taloudellinen kehitys Suomessa vauhdittavat konsernin lisäarvon tuottamista asiakkaille. Viime vuosi oli tällä kehityspolulla Inex-konsernin historian paras. Myynti jatkoi voimakasta kasvuaan ja hintakilpailukyky oli hyvä. Kaupalliset, taloudelliset ja strategiset kilpailuedut asiakkaille kasvoivat merkittävästi. Asema markkinoilla, hankintavoima, kustannustehokkuus ja toiminnan tulos paranivat. Toimialojen palvelukyky ja toimitusvarmuus olivat hyvällä tasolla.

Inex-konsernin taloudellisen ja toiminnallisen menestyksen arvoa korostaa meneillään oleva voimakas kasvu-, muutos- ja kehittämisvaihe, jossa lisäarvon tuottaminen on aikaansaatu. Kasvu ja erittäin voimakas kehittämisvaihe jatkuu. Hankkeet kohdistuvat asiakasketjujen, Inex-konsernin ja yhteistyökumppaneiden muodostaman yritysverkoston asiakaslähtöisiin toimintaprosesseihin. Merkittävät isot kohteet ovat henkilöstö, valikoimat, tietojärjestelmät, logistiikka-keskukset, terminaalit ja yhdistetty toimipaikkajakelu. Inex-konsernin henkilöstön yhteistyöhalu ja yritteliäisyys takaavat uusimistyön tuloksellisuuden.

Kolme vuotta sitten aloitetut konsernin rakennemuutokset ja uudelleenorganisointi on toteutettu. Rainex-yhtiöt myytiin SOK:lle 1.1.1998.

Inex-konsernin kehitys oli kokonaisuudessaan myönteinen. Konsernin liikevaihto oli 7 593 milj. markkaa. Liikevaihdon kasvu oli 13 prosenttia. Inex-konsernin ja tytäryhtiöiden toiminnan tulos oli voitollinen, edellistä vuotta ja suunniteltua parempi. Rahoitusasema oli vakaana, maksuvalmius ja pääoman tuotto olivat hyvällä tasolla.

Konsernin emoyhtiö, päivittäistavara-kaupan hankintaa ja jakelua harjoittava *Inex Partners Oy* menestyi hyvin. Yhtiön

liikevaihto oli 6 272 milj. markkaa. Siinä oli kasvua 14 prosenttia. Myyntiä vauhditti asiakasketjujen hyvä menestys päivittäistavara-kaupassa ja Inexin tehokas toimintamalli. Toiminnan tulos oli voitollinen sekä edellistä vuotta ja suunniteltua parempi.

Inex Partners Oy:n yhdessä asiakkaiden ja muiden yhteistyökumppanien kanssa kehittämä tapa toimia on vahvistanut yritysverkoston asemaa päivittäistavaramarkkinoiden ketjukaupan ja logistiikan edelläkävijänä. Tämä näkyy markkinamenestyksen lisäksi hintakilpailukykyyn ja kannattavuuden parantumisena.

Suurtalouskauppaa harjoittava *Meira Nova Oy:n* hyvä kehitys jatkui. Yritys vahvisti asemiaan alan asiakasläheisen logistiikan edelläkävijänä. *Meira Nova Oy* on vakiinnuttanut asemansa n. 30 prosenttiin päivittäistavarojen toimitustukukaupassa. Yhtiön liikevaihto oli 899 milj. markkaa, jossa oli kasvua edellisestä vuodesta 6 prosenttia.

Kahvi- ja mausteteollisuutta harjoittava *Meira Oy* vahvisti asemiaan markkinoilla. *Meira-kahvien* markkinaosuus nousi yli 27 prosenttiin. *Meira*-mausteet vakiinnuttivat markkinajohtajuutensa Suomessa. Eestin uuden yhtiölainsäädännön takia *Meira Oy:n* Tallinnan edustusto lakkautettiin ja toimintaa jatkaa perustettu rajavastuuyhtiö *Meira Eesti Oü*, joka aloitti toimintansa 1.7.1997. *Meira Oy:n* liikevaihto oli 481 milj. markkaa, jossa oli kasvua 30 prosenttia.

Rautakaupan hankintayhtiön *Rainex Partners Oy:n* hankintasopimusten arvo oli 700 milj. markkaa ja liikevaihto 70 milj. markkaa, jossa oli kasvua 24 prosenttia. Rakennusalan välityskauppaa harjoittavan *Rainex Yrityspalvelu Oy:n* liikevaihto oli 386 milj. markkaa, jossa kasvua oli 11 prosenttia.

Inex-konsernin osalta vuoden 1998 tärkeimmät tehtävät ovat edelleen kilpailu-etuisten tuottaminen asiakkaille kustannustehokkaasti ja kannattavasti sekä mittavien kehittämishankkeiden määrätietoinen toteutus.

Inex-konsernin henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 1 702 henkilöä. Emoyhtiön ja konsernin toimitusjohtajana oli teollisuusneuvos Martti Haaman.

Etelä-Suomen Huoltamot -konserni

Etelä-Suomen Huoltamot Oy harjoitti liikennemyymälätoimintaa Suur-Helsingin, Porvoon, Kanta-, Lounas- ja Päijät-Hämeen alueilla. Yhtiön osakkaina ovat Helsingin Osuuskauppa (48,5 %), SOK (46,5 %), Osuuskauppa Hämeenmaa (2,5 %) ja Osuuskauppa Osla Handelslag (2,5%). Yhtiö osti 1.7.1997 Paimion Tammisillassa liikennemyymälätoimintaa harjoittavan Liikennepalvelut Oy:n koko osakekannan Salon Seudun Osuuskaupalta. Vuoden päättyessä konsernilla oli 13 liikennemyymälää ja 6 automaattiasemaa.

Etelä-Suomen Huoltamot Oy:n liikevaihto oli 187 milj. markkaa ja koko konsernin 199 milj. markkaa. Konsernin henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 141 henkilöä. Etelä-Suomen Huoltamot Oy:n toimitusjohtaja oli Hannu Plaketti.

Tenco-konserni

Tenco Oy on kehitysyritys, jonka tehtävänä on kehittää ja harjoittaa tavarataloliiketoimintaa Baltian maissa ja Pietarissa.

Tenco-konserni käsittää emoyhtiö Tenco Oy:n ja sen täysin omistamat tytäryhtiöt Tenco Eesti AS:n ja Tenco Latvia SIA:n. Tenco Oy:n osakekannasta omistaa SOK 50 prosenttia ja saksalainen Warenhaus Kaufhof AG 50 prosenttia.

Tenco Eesti AS harjoittaa tavaratalokauppaa Sokos-liikeidealla Tallinnan keskustassa. Yhtiön liikevaihto vuonna 1997 oli 32,4 milj. markkaa.

Lahdessa avattiin syksyllä uusi Prisma-automarket.

S-RYHMÄ 1997

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat tytäryhtiöineen ja SOK-yhtymä. S-ryhmän vähittäismyynti vuonna 1997 oli 29 011 milj. markkaa. Siinä oli lisäystä edelliseen vuoteen 10,0 prosenttia. Kasvuun vaikuttivat erityisesti S-market- ja Prisma-ketjujen sekä autokaupan hyvä myynnin kehitys.

S-ryhmän yhteenlaskettu tulos eli tulos rahoituserien jälkeen ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja muodostui 800 milj. markkaa voitolliseksi. Se oli 300 milj. markkaa edellistä vuotta parempi ja samalla ryhmän kaikkien aikojen paras tulos.

S-ryhmällä oli vuoden lopussa 1 205 vähittäismyyntitoimipaikkaa, jossa oli 16 toimipaikan lisäys. Toimipaikkaverkoston merkittävimmät investoinnit olivat Lahden Launeen ja Turun Itäharjun Prisma-automarketien valmistuminen, suurten S-marketien avaaminen Riihimäelle, Espoon Olariin, Helsingin Konalaan, Tampereen Sarankulmaan ja Kauppa-keskus Zeppeliiniin Kempeleellä, Radisson SAS Royal Hotel Helsingin liiketoiminnan hankkiminen sekä isot liikenne-myymälät Paimion Tammissiltaan, Nastolaan ja Karkkilaan. Lisäksi useissa S-marketeissa, Prismoissa, Sokoksissa ja ravintoloissa tehtiin laajennus- ja uudistustöitä.

S-ryhmän bruttoinvestoinnit olivat yhteenlaskettuina 1 000 milj. markkaa, jossa oli lisäystä 30 milj. markkaa.

S-ryhmän henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 18 283. Siinä oli lisäystä 1 018 henkilöä.

Osuuskaupat

Osuuskauppojen lukumäärä oli vuoden päättyessä 44 eli sama kuin vuotta aiemmin. Näistä oli S-ryhmän strategian mukaisia alueosuuskauppoja 23 ja paikallisosuuskauppoja 21.

Osuuskauppojen ja niiden tytäryhtiöiden yhteenlaskettu myynti oli 22 233 milj. markkaa. Siinä oli kasvua 10,4 prosenttia. Alueosuuskauppojen osuus myynnistä oli 96,8 prosenttia. Alueosuuskauppojen markkinaosuudet kasvoivat kaikilla keskeisillä toimialoilla.

Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos rahoituserien jälkeen ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja oli 660 milj. markkaa voitollinen. Se oli 200 milj. markkaa edellisvuotta parempi. Kaikkien alueosuuskauppojen tulos oli voitollinen.

Osuuskauppojen investoinnit olivat yhteenlaskettuna 728 milj. markkaa, joka oli 51 milj. markkaa edellisvuotta enemmän. Asiakasomistajien säästökassajoitukset osuuskaupoilla oli vuoden lopussa 1 589 milj. markkaa. Siinä oli lisäystä 186 milj. markkaa.

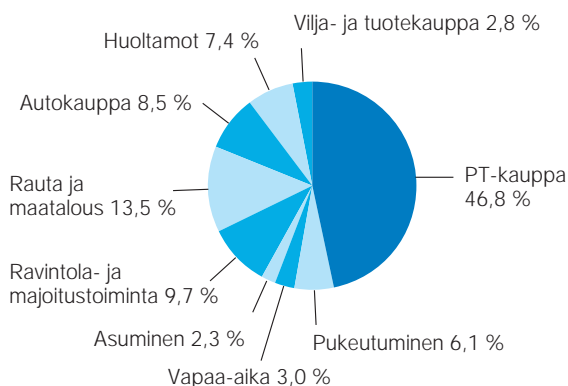
Vuoden lopussa osuuskauppojen jäsenmäärä oli 607 008, jossa oli lisäystä 63 487 jäsentä. Alueosuuskauppojen asiakasomistajien määrä oli 589 591 ja siinä oli lisäystä 63 356. S-ryhmän asiakasomistajapalvelujärjestelmä oli käytössä kaikissa alueosuuskaupoissa. Asiakasomistajien tekemät bonusostot olivat 11,3 mrd. markkaa. Bonusta osuuskaupat ja SOK-yhtymä jakoivat asiakasomistajille yhteensä 258 milj. markkaa.

Henkilöstöä osuuskaupoilla ja niiden tytäryhtiöillä oli vuoden lopussa 13 779, jossa oli lisäystä 861 henkilöä.

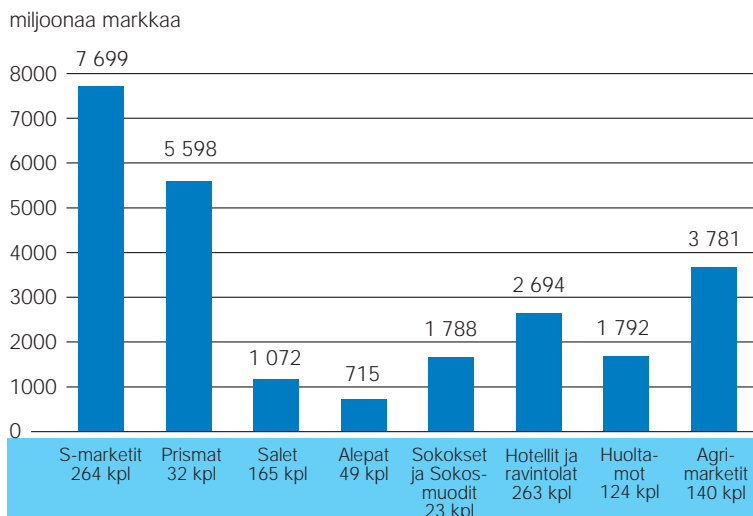
S-ryhmän alueosuuskaupat

Andelslaget Varuboden, Kirkkonummi
Etelä-Karjalan Osuuskauppa, Lappeenranta
Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa, Seinäjoki
Helsingin Osuuskauppa, Helsinki
Jukolan Osuuskauppa, Nurmes
Koillismaan Osuuskauppa, Kuusamo
Osuuskauppa Arina, Oulu
Osuuskauppa Hämeenmaa, Lahti
Osuuskauppa Keskimaa, Jyväskylä
Osuuskauppa Keula, Rauma
Osuuskauppa KPO, Kokkola
Osuuskauppa Maakunta, Kajaani
Osuuskauppa Osla Handelslag, Porvoo
Osuuskauppa PeeÄssä, Kuopio
Osuuskauppa Seutu, Lohja
Osuuskauppa Suur-Savo, Mikkeli
Osuuskauppa Ympyrä, Hamina
Osuuskauppa Ympäristö, Kouvola
Pirkanmaan Osuuskauppa, Tampere
Pohjois-Karjalan Osuuskauppa, Joensuu
Salon Seudun Osuuskauppa, Salo
Satakunnan Osuuskauppa, Pori
Turun Osuuskauppa, Turku

S-RYHMÄN VÄHITTÄISMYYNTI TOIMIALOITTAIN 1997
Yhteensä 29,0 MRD. MK

S-RYHMÄN VÄHITTÄISMYYNTI KETJUITTAIN

S-RYHMÄ JA YMPÄRISTÖ

S-ryhmän toimintakenttä on laaja ja siksi myös kaupan alan toimintojen ympäristövaikutukset ovat erilaisia. Ympäristövaikutuksia mietittäessä suurimmat riskit ovat huoltamotoinnissa, sen jälkeen tulevat maatalouskauppa ja auto-kauppa huoltopalveluineen. Muiden toimialojen ympäristöriskit ovat huomattavasti pienempiä. Jos punnitaan mikä kaupan osa-alueista aiheuttaa suurimman ympäristökuorman, niin selkeimmin esille nousevat kuljetukset. Valaistukseen ja lämmitykseen käytettävä energia on seuraavana ja pienin ympäristökuorma aiheutuu vedestä ja jätteistä.

S-ryhmässä ympäristöasioiden hoito ja käytännön toteutus on sekä SOK-yhtymän yksiköiden että osuuskauppojen vastuulla. SOK:n tehtävänä on koordinoita ja tarjota asiantuntijapalveluita ympäristöasioissa kaikille s-ryhmäläisille. Tällä hetkellä S-ryhmää koskevat ympäristöasiat sisältyvät kaavoitukseen, rakennus- ja tekniseen suunnitteluun, hankintaan, logistiikkaan ja jakeluun, valikoimoihin, pakkauksiin, viestintään, kassatoimintoihin, henkilökuntaan jne. Ympäristönsuojeluun, -hoitoon ja -huoltoon liittyvät asiat ovat myös osa yritysturvallisuutta. Vuonna 1997 ympäristösektorilla keskeisiä teemoja ovat olleet:

- koulutus
- viestintä
- ympäristöohjelmat
- ympäristöjärjestelmät
- ympäristömittarit
- pakkausasiat
- logistiikka
- valikoimauudistukset
- kansainvälinen yhteistyö

sekä näiden kaikkien yhteinen nimittäjä kestävä kehitys.

Ympäristöalan koulutusta on toteutettu yhteistyössä Jollas Instituutin ja Hyvinvään-Riihimäen Aikuiskoulutuskeskuksen kanssa. Sokos-hotellien ympäristökoulutuksessa on keskitytty ympäristömyötäiseen hotelli- ja ravitsemusliiketoimintaan. Kohderyhmänä ovat olleet hotellinjohtajat sekä ympäristö- ja kiinteistövästäävät. S-ryhmän huoltamoiden ympäristö- ja turvallisuustekijöihin perehdyttiin kahdella Jollaksen kurssilla. Koulutus suunnattiin toimialajohtajille.

Muu koulutus on liittynyt osuuskaupoille järjestettyyn ympäristö- ja turvallisuusalan seminaariin sekä pääkaupunkiseudun S-marketien ekoasiantuntijakoulutukseen.

Asiakkaille ja muille sidosryhmille suunnattua *ympäristöviestintää* on toteutettu osallistamalla asiakasomistajaristeilyyn, Ässä-keskuksen ekoviikkoon, Ekokulutaja 97 -tapahtumaan ja valtakunnalliseen biojätekampanjaan. Ajankohtainen ympäristötieto oli keskeisesti esillä tammi- ja helmikuussa asiakasomistajaristeilyllä ja helmikuussa Ässäkeskuksen ympäristönäyttelyssä. Toukokuussa järjestetyssä Ekokulutaja 97 -tapahtumassa annettiin kattava läpileikkaus S-ryhmän eri toimialoista sekä niiden ympäristöteoista. Syyskuussa ympäristöministeriön tukemaan valtakunnalliseen biojätekampanjaan osallistuivat osuuskauppojen päivittäistavarakaupan toimipisteet välittämällä biojäteinformaatiota asiakkaille. Biojätteiden lajitteluohje jaettiin Ässä-lehden välityksellä kaikille S-ryhmän työntekijöille. Kampanjan tavoitteena oli laajentaa ja tehostaa biojätteen erilliskeräystä ja kiinteistökohtaista kompostointia.

Ympäristöviestiä on viety kotitalouksiin Yhteishyvän ekoteko-palstan välityksellä. Alueosuuskaupat ovat välittäneet ympäristötietoa esitteiden, ekoasiantuntijoiden, infotaulujen, kierrätyspisteiden ja erilaisten tapahtumien avulla. Esimerkiksi Helsingin Osuuskaupan S-market-ketju järjesti keväällä ekoviikon. Osuus-

kauppa Suur-Savo oli mukana Mikkelin Luomumessuilla lokakuussa. Ympäristöasioiden kehittämistyötä palvelee myös opinnäytetyö, jossa tarkasteltiin Prisma-ketjun ympäristöviestintää nyt ja tulevaisuudessa.

Vuonna 1990 hyväksyttyä ympäristöpolitiikkaa toteutetaan käytännössä *ympäristöohjelmilla*. Vuoden 1997 aikana on päivitetty ja rakennettu ympäristöohjelmia eri yksiköille. Päivittäistavarakaupan ketjuista Prismojen ja S-marketien ympäristöohjelmat saatettiin ajan tasalle. Uusia ympäristöohjelmia on rakennettu Sokos-tavaraloketjulle sekä SOK:n kiinteistötoiminnoille. Kiinteistötoimintojen ohjelmaan on otettu mukaan mm. ekologinen rakennuttaminen. Automaat Oy:n toimipaikoissa on otettu käyttöön Autoalan Keskusliiton hyväksymä ympäristöohjelma ja huoltopäälliköt on koulutettu ympäristövastaaviksi. Ympäristöohjelmien rakentaminen käynnistyi Satakunnan Osuuskaupassa ja Pirkanmaan Osuuskaupassa.

Ympäristö- ja laatuohjelmien rakentaminen on käynnistetty Hankkija-Maatalous Oy:n siemen- ja viljakaupalle. Ympäristöjärjestelmä perustuu ISO 14001 -standardiin ja laatuohjelma ISO 9002 -standardiin. Laatuohjelma valmistuu vuonna 1998 ja ympäristöjärjestelmä vuonna 1999. Hotelli- ja ravintolasektorilla Sokos Hotel Klaus Kurki on ollut mukana ympäristöä säästävän matkailun edistämisen- ja kehittämishankkeessa (YS-

S-market Konalassa kaupan omat jätteet lajitellaan neljään astiaan: sekajäte (vas.), biojäte, energiajäte ja pahvi.

MEK2), jonka tavoitteena on soveltaa ISO 14001 -standardin ja EMAS-asetuksen mukainen ympäristöjärjestelmä majoitus- ja ravitsemusalalle. Sokos Hotels -ketjussa YSMEK2:n mukaisen ympäristöjärjestelmän toteuttaminen on käynnistynyt henkilökunnan koulutuksella sekä ympäristömittareiden rakentamisella.

Ympäristömittareita tarvitaan yksiselitteisen ja vertailukelpoisen tiedon tuottamiseen käytännön ympäristöteoista. Hotellisektorilla on käynnistetty sähkön ja lämmön kulutukseen sekä jätemääriin liittyvien ympäristömittareiden tuottaminen. Energiaa koskevien ympäristömittareiden kehittäminen tapahtuu yhteistyössä LINKKI2-projektin kanssa, joka on KTM:n rahoittama hanke. Päivittäistavara-kauppaa koskevassa ympäristömittareiden kehittämissuunnitelmassa ovat pilottiyksikköinä toimineet eräät Osuuskauppa Keskimäen S-marketit ja Salemyymälät. SOK:n omista kiinteistöissä ympäristömittarit ovat käytössä energian seurannassa.

Osa ympäristömittareista on *pakkausten ja pakkausjätteiden tilastointi*. Vuonna 1997 on Inex Partners Oy:ssä, Intrade Partners Oy:ssä sekä Hankkija-Maatalous Oy:ssä paneuduttu pakkaustilastoinnin kehittämiseen. Vaikka valtioneuvoston päätös pakkauksista ja pakkausjätteistä tuli voimaan 1.12.1997, on tilastointijärjestelmien rakentaminen aloitettu hyvissä ajoin. Valtioneuvoston päätös koskettaa S-ryhmää maahantuojien ja kaupan itsensä pakkaamien tuotteiden osalta. Tilastoinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa pakkausmateriaaleista ja pakkausjätteen määristä, mutta se mahdollistaa myös pakkausjätteen synnyn ehkäisyn, kertakäyttöisten pakkausten vähentämisen ja kierrätettävien pakkausten lisäämisen.

Kaupan toiminnassa syntyvät jätteet ovat pääsääntöisesti pakkausjätteitä, joiden määrää on voitu vähentää mm. kierrätettävien Transbox-muovilaatikoiden avulla. Mutta aina syntyy pakkausjätteitä, jotka mahdollisuuksien mukaan ohjataan hyötykäyttöön.

Keväällä 1997 Inex Partners Oy käynnisti muovin keräyskokeilun pääkaupunkiseudulla. Muutamasta päivittäistavara-kaupan toimipaikasta kerätty kalvomuovi on toimitettu paluukuormissa Kilon varastolle, josta se noudetaan Norjaan muovikassien raaka-aineeksi. Inex Part-

ners Oy on käynnistänyt Kilon toimipiteen muutostyöt, joihin sisältyy kierrätysterminaali sekä pakkausmateriaalien että kuljetusapuvälineiden kierrätyksen tehostamiseksi.

Toinen käytännön esimerkki tulee Mikkelistä, jossa Osuuskauppa Suur-Savon Prisma on nostanut hyötyjätteiden keräysasteen vuoden 1996 noin 80 prosentista 95 prosenttiin vuonna 1997. Kaatopaikalle menevän jätteen määrän pudottaminen 5 prosenttiin vaatii motivoitunutta henkilökuntaa, hyvää ohjeistusta, tehokasta yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa sekä potentiaalisia hyötykäyttökohteita syntyville jätteille. Eräs syy keräysasteen nousuun on muovi- ja puupakkausten hyödyntäminen energiana paikallisessa lämpölaitoksessa. Vastaava suuntaus on leviämässä myös muualle Suomeen ja mahdollistaa keräysasteen kohottamisen kaupan alalla nykyisestä 50 prosentista 90 prosenttiin.

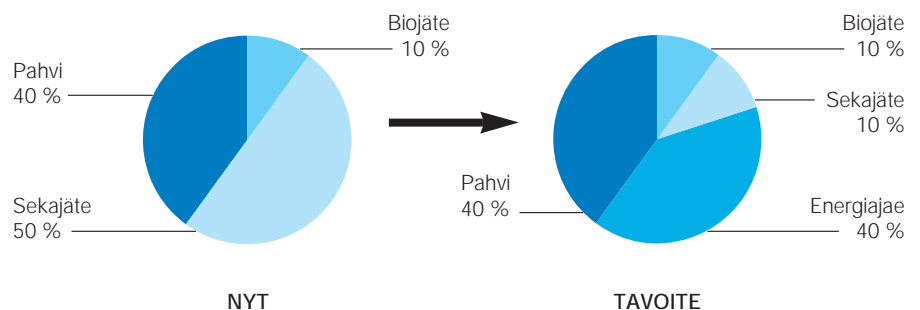
Logistiikkaan ja jakeluun liittyvien toimintojen kehitys on nähtävä myös käytännön ympäristötekoina. Koska Suomi on harvaan asuttu ja suurten välimatkojen maa, on sekä taloudellisesti että ympäristön kannalta järkevää toimittaa tuotteet käyttäjilleen mahdollisimman rationaalisesti turhaa kuljettamista, pakkaamista ja purkamista välttäen. Kaupan ja teollisuuden välinen ECR (Efficient Consumer Response)-yhteistyö tehostaa tiedon hallintaa ja antaa entistä paremmat mahdollisuudet suunnitella logistisia toimintoja. Myös sähköisen kaupan käynnistyminen voidaan nähdä käytännön

ympäristötekona, jossa asiakkaille voidaan keskitetysti toimittaa Internetin kautta tilatut tuotteet. Ensimmäisenä sähköisen kaupan käynnisti S-ryhmässä Pohjois-Karjalan Osuuskauppa Joensuussa.

Valikoimissa ympäristöä vähemmän kuormittavien tuotteiden määrä on jatkuvassa kasvussa. Päivittäistavara-kaupassa luomutuotteet ovat vakiinnuttaneet asemansa ja niiden valikoima laajenee koko ajan. Paikoin on tilanteita, jolloin kysyntä ylittää tarjonnan.

S-ryhmä on jatkanut aktiivista vuoropuhelua *kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä*. EuroCoop'in ympäristötyöryhmä on esittänyt eurooppalaisten kuluttajien näkemyksiä EU:lle mm. geeniruoka-, pakkausjäte- ja ympäristömerkkiasioissa. InterCoop'in ympäristötyöryhmässä on käsitelty kestävän kehityksen teemaa kaupan kannalta. Suomessa Kaupan Keskusliiton hallitus hyväksyi lokakuussa "Kaupan kestävän kehityksen toimintaohjelman", joka osaltaan täydentää hallituksen kestävän kehityksen toimintaohjelmaa.

KAUPAN KOKONAISJÄTTEEN SISÄLTÖ SYNTYPAIKKALAJITTELUN JÄLKEEN

SOK:N HALLINTONEUVOSTO 1997

Kari Neilimo
puheenjohtaja
taloustieteiden tohtori
professori
Kangasala

Arto Arvonen
ensimmäinen
varapuheenjohtaja
6.5.1997 saakka
toimitusjohtaja
kauppaneuvos
Salo

Veikko Autio
toinen varapuheenjohtaja
6.5.1997 saakka,
ensimmäinen
varapuheenjohtaja
6.5.-31.12.1997
toimitusjohtaja
ekonomi
Turku

Eino Tenhunen
toinen varapuheenjohtaja
6.5.-31.12.1997,
ensimmäinen
varapuheenjohtaja
1.1.1998 alkaen
toimitusjohtaja
kauppaneuvos
Pyhäselkä

Eino Laaksonen
toinen varapuheenjohtaja
1.1.1998 alkaen
rehtori
Oulu

Mauno Alatalo
asiakasomistajapalvelun
päällikkö
Helsinki
6.5.1997 saakka

Kirsi Ervola
toimitussihteeri
Helsinki
6.5.1997 alkaen

Esa Haapaniemi
toimitusjohtaja
Helsinki
31.12.1997 saakka

Esko Hakala
toimitusjohtaja
Kajaani

Annikki Heikkinen
kiinteistöhuollon sihteeri
Helsinki
6.5.1997 alkaen

Tuomo Herrala
toimitusjohtaja
kauppaneuvos
Lappeenranta

Arto Hiltunen
toimitusjohtaja
ekonomi
Porvoo
1.1.1998 alkaen

Heikki Hollo
rakennusarkkitehti
Lahti
6.5.1997 saakka

Jukka Huiskonen
varatuomari
Mikkeli
1.1.1998 alkaen

Heikki Ikonen
maanviljelijä
Nurmes

Pekka Kangasmäki
toimitusjohtaja
ekonomi
Porvoo

Simo Kutinlahti
maanviljelijä
Keuruu
1.1.1998 alkaen

Leo Laukkanen
toimitusjohtaja
Mikkeli
31.12.1997 saakka

Maija-Liisa Lindqvist
kansanedustaja
Lahti
6.5.1997 alkaen

Kalevi Liukkonen
toimitusjohtaja
kauppaneuvos
kauppatiet. maisteri
Jyväskylän mlk
31.12.1997 saakka

Kalle Lähdesmäki
toimitusjohtaja
kauppatiet. maisteri
Seinäjoki

Jorma Niiniahio
toimitusjohtaja
kauppatiet. maisteri
Hamina
31.12.1997 saakka

Matti Ojanperä
toimitusjohtaja
Pori

Tauno Riekki
toimitusjohtaja
fil. maisteri
Kuusamo

Tuomo Saloniemi
agronomi
Nummi-Pusula

Jorma Sieviläinen
toimitusjohtaja
Rauma

Håkan Smeds
toimitusjohtaja
Espoo

Timo Sonninen
maanviljelijä
Iisalmi

Eva Suokas
ostaja
Helsinki
6.5.1997 saakka

Antero Taanila
hallintojohtaja
Kokkola

Matti Vanto
varatuomari
Raisio
1.1.1998 alkaen

Jouko Vehmas
toimitusjohtaja
ekonomi
Kouvola

SOK:N HALLITUS 1997

Jere Lahti
pääjohtaja
ekonomi
kauppat. toht. h.c.

Eero Kolamo
pääjohtajan
varamies
kauppaneuvos
ekonomi
kenttärühmä

Jukka Salminen
johtaja
taloustiet.
maisteri
hallintoryhmä

Risto Mäkeläinen
johtaja
ekonomi
kehitystoiminnot

Olavi Kuusela
johtaja
agronomi
erikoisliikeryhmä

Aino Toikka
johtaja
fil. maisteri
henkilöstö- ja
viestintätoiminnot

SOK:N HALLITUS 1998

Jere Lahti
pääjohtaja
ekonomi
kauppat. toht. h.c.

Eero Kolamo
pääjohtajan varamies
kauppaneuvos
ekonomi
kenttärühmä

Veikko Autio
toimitusjohtaja
ekonomi
Turku

Martti Eurola
toimitusjohtaja
kauppaneuvos
kauppatiet. maisteri
Kokkola

Leo Laukkanen
toimitusjohtaja
Mikkeli

Kalevi Liukkonen
toimitusjohtaja
kauppaneuvos
kauppatiet. maisteri
Jyväskylän mlk

Jorma Niiniahio
toimitusjohtaja
kauppatiet. maisteri
Hamina

Jukka Salminen
johtaja
taloustiet. maisteri
hallintoryhmä

SOK:N TILINTARKASTAJAT 1997

VARSINAISET

Jorma Jäske
kauppat. maisteri,
KHT

Tapani Rotola-Pukkila
toimitusjohtaja
taloust. maisteri, KHT

Juhani Heiskanen
kauppat. lisensiaatti,
KHT

VARAMIEHET

Markku Rönkkö
toimitusjohtaja
taloustiet. maisteri, KHT

Jorma Anttila
kauppat. maisteri,
KHT

TILINTARKASTUSKOMITEA 1997

HALLINNON TARKASTAJAT

Pekka Ripatti
eversti, evp

Matti Virranniemi
toimitusjohtaja

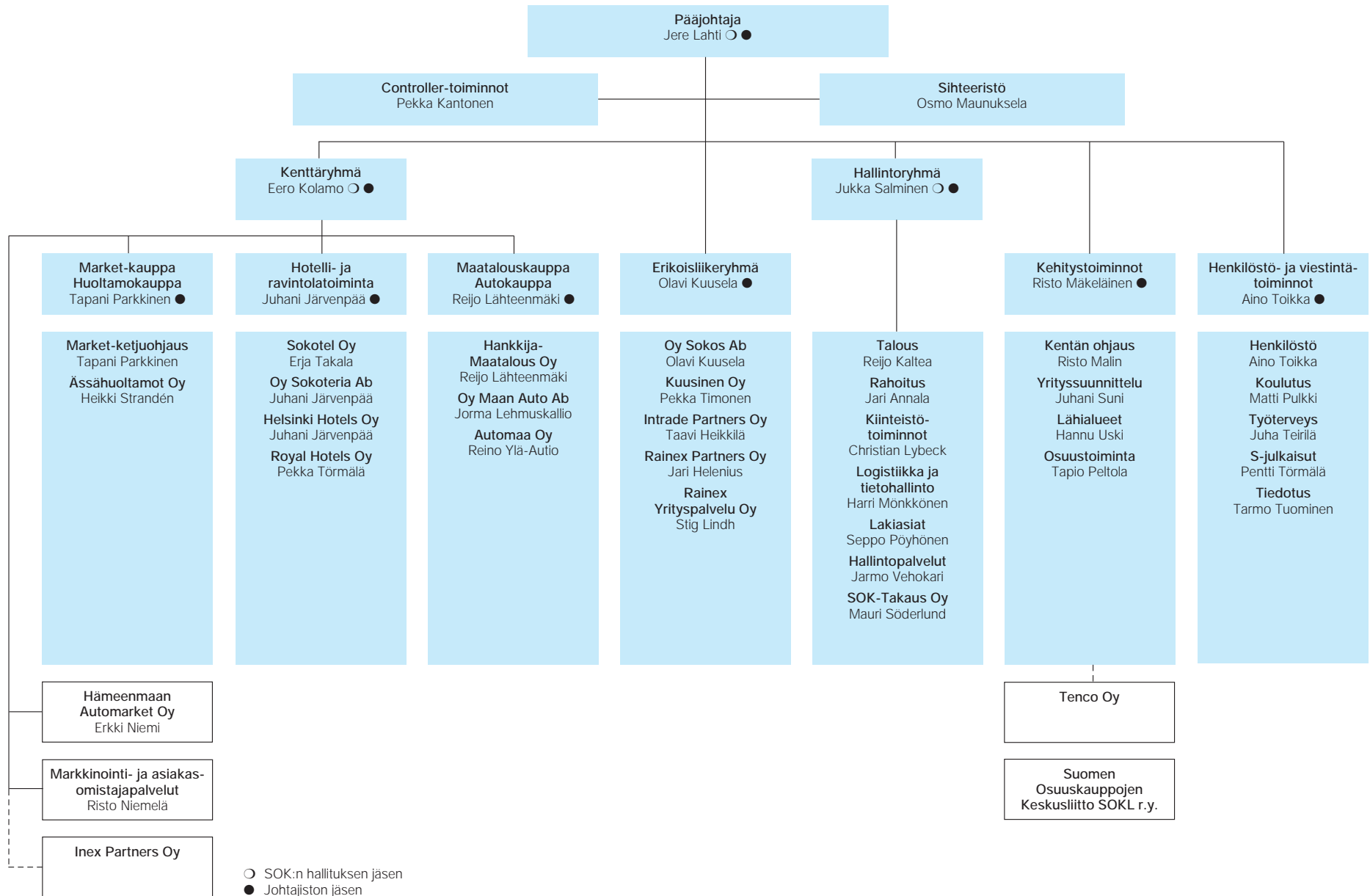
VARAMIEHET

Kristina Dufholm
varatuomari
hallintojohtaja

Kalevi Karjalainen
apulaisnimismies

Tilintarkastuskomiteaan
kuuluvat myös SOK:n
varsinaiset tilintarkastajat.

SOK-YHTYMÄN ORGANISAATIO 1.1.1998

S-RYHMÄ NUMEROIN 1993-1997

Mmk	1993	1994	1995	1996	1997	± %
SOK-YHTYMÄ						
Liikevaihto	10 327	11 206	10 325	11 498	12 377	7,6
Myyntikate	1 883	1 928	2 034	1 943	2 176	12,0
Kiinteät kulut	1 403	1 405	1 502	1 652	1 721	4,2
Käyttökate	480	523	533	291	455	56,4
Poistot	251	216	217	174	187	7,5
Liiketulos	229	307	316	117	268	129,1
Rahoitustuotot ja -kulut	-374	-234	-224	-76	-132	73,7
Tulos ennen satunnaisia erä, varauksia ja veroja	-145	73	91	42	137	95 Mmk
Rahoitustulos	221	367	430	216	393	177 Mmk
Tilikauden tulos	-31	130	113	28	174	146 Mmk
Taseen loppusumma	6 535	6 349	6 211	5 931	6 592	11,1
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	3 369	2 987	2 802	2 968	3 070	3,4
Vaihto-omaisuus	795	655	674	730	822	12,6
Rahoitusomaisuus	2 371	2 707	2 735	2 233	2 700	20,9
Oma pääoma	904	982	1 085	1 130	1 434	26,9
Vähemmistön osuus	30	85	92	91	92	1,1
Kertynyt poistoero*	123	98	81	89		
Vapaaehtoiset varaukset*	75	65	61	55		
Pakolliset varaukset	99	101	88	93	108	16,1
Vieras pääoma	5 304	5 018	4 804	4 473	4 959	10,9
Käyttöomaisuuden lisäys	491	254	245	382	275	-28,0
Käyttöomaisuuden myynti /vähennys	321	375	116	137	72	-47,4
Korolliset velat	3 772	3 447	3 067	2 714	3 007	10,8
Rahoitusvarat	1 413	1 697	1 685	1 183	1 492	26,1
Korolliset nettovelat	2 359	1 750	1 382	1 531	1 514	-1,1
Henkilökunta 31.12.	5 179	4 864	4 061	4 347	4 504	3,6
* Kertynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseksi verovelaksi v. 1997						
SOK						
Myynti (l/v/alv 0 %)	4 982	5 257	5 466	6 002	5 400	-10,0
Myynti osuuskaupoille	3 608	2 983	3 286	4 378	4 800	9,6
Tulos ennen satunnaisia erä, varauksia ja veroja	-384	-75	-133	-112	-62	50,0 Mmk
Tilikauden tulos	-254	98	-22	22	172	150,0 Mmk
Henkilökunta 31.12.	2 414	2 068	1 944	314	335	6,7
OSUUSKAUPAT TYTÄRYHTIÖINEEN						
Myynti (Mmk)	15 584	16 628	18 297	20 106	22 233	10,6
Osuuskauppojen lukumäärä	46	46	44	44	44	0,0
Osuuskauppojen jäsenmäärä	403 631	429 325	479 087	543 521	607 008	11,7
Henkilökunta 31.12.	12 137	11 333	12 382	12 918	13 779	6,7
S-RYHMÄ						
Vähittäismyynti (Mmk)	23 204	24 814	24 099	26 372	29 011	10,0
Toimipaikkojen lukumäärä	1 222	1 190	1 191	1 189	1 205	1,3
Henkilökunta 31.12	17 316	16 197	16 443	17 265	18 283	5,9
LASKENTAKAAVAT						
Rahoitustulos	= käyttökate - rahoitustuotot ja -kulut + poistot sijoituksista - verot					
Rahoitusvarat	= rahat ja pankkisaamiset + muut arvopaperit + muut lyhytaikaiset sijoitukset					
Korolliset nettovelat	= korolliset velat - rahoitusvarat					

TILASTOJA

S-RYHMÄN VÄHITTÄISMYYNTITOIMIPAIKAT 31.12.1997

	Toimipaikat		Vähittäis- myynti, Mmk
	Määrä	Muutos	
Sokokset	9	-13	1 422
Sokos-muodit	14	+14	366
Yhteensä	23	+1	1 788
Prismat	32	+2	5 598
Tavaratalot	55	+3	7 386
S-marketit	264	+10	7 699
Alepat	49	+1	715
Salet	165	+3	1 072
Muut market-toimipaikat	22	+1	296
Market-toimipaikat	500	+15	9 782
Lähimyymälät	61	+4	213
Erikoismyymälät	7	-5	77
Hotellit	53	-1	1 585
Ravintolat	196	-6	1 079
Kahvilat	14	+3	30
Hotelli- ja ravintolatoimipaikat	263	-4	2 694
Agrimarketit ja -myymälät (sis. vilja- ja tuotekaupan)	140	-1	4 577
Autokaupat	45	+4	2 458
Huoltamot	124*	+2	1 792
Muut	10	-2	32
YHTEENSÄ	1 205	+16	29 011

* Lisäksi 88 marketien yhteydessä olevaa automaattiasemaa

TIETOJA OSUUSKAUPOISTA JA S-RYHMÄSTÄ VUOSILTA 1930-1997

Vuosi	Osuus- kauppoja	Jäsen- määrä	S-ryhmän toimipaikat			Yhteensä
			Myymä- löitä	Palvelu- toiminta ¹	Tuotanto- laitokset	
1930	423	225 367	2 406	79	85	2 570
1940	368	295 224	2 999	186	146	3 331
1950	376	484 011	4 074	273	165	4 512
1960	364	488 268	5 483	355	125	5 963
1970	274	572 610	4 220	557	70	4 847
1975	220	674 701	3 476	644	58	4 178
1980	202	682 651	2 801	504	38	3 343
1981	193	666 957	2 548	464	35	3 047
1982	183	661 295	2 405	436	34	2 875
1983	178	645 564	2 316	422	30	2 768
1984	92	636 354	2 208	325	30	2 563 ²
1985	82	637 248	1 790	277	26	2 093
1986	81	616 262	1 586	274	26	1 886
1987	79	610 638	1 453	273	24	1 750
1988	77	591 345	1 340	276	19	1 635
1989	76	573 642	1 228	288	17	1 533
1990	67	542 455	1 071	302	16	1 389
1991	57	459 247	908	296	15	1 219
1992	47	418 990	838	288	12	1 138
1993	46	403 631	929	286	7	1 222
1994	46	429 325	916	268	6	1 190
1995	44	479 087	922	263	6	1 191
1996	44	543 521	916	267	6	1 189
1997	44	607 008	937	263	5	1 205

¹ Vuodesta 1980 vain ravitsemus- ja majoitustoiminta. ² Luokitus muuttui vuonna 1984. Vertailukelpoinen vähennys 136.

TAPAHTUMIA

Jyväskylässä pidetyille S-ryhmän hallinnon kesäpäiville osallistui yli 900 osuuskauppojen ja SOK:n edustajaa.

Liikenneministeri Matti Aura ja pääjohtaja Jere Lahti leikkasivat sinisen nauhan Helsingin Mannerheimintien alittavan Sokos-Forum-tunnelin käyttöönoton merkiksi.

Osuuskauppa PeeÄssän Kuopion Prisman leipäosasto valittiin Vuoden leipäkaupaksi. Palkintosijoille sijoittuivat myös Turun Osuuskaupan Piispanristin Prisman ja Osuuskauppa Arinan Oulun Prisman leipäosastot.

Konalan S-market Helsingissä otti ensimmäisenä Pohjoismaissa käyttöön Express-linjan, jossa asiakas voi itse lukea ostoksensa viivakoodilukijalla.

Helsingin Wanhassa Satamassa järjestetyillä Ekokuluttaja-messuilla saattoi S-marketin osastoilta ostaa luomutuotteita kotiinvietäväksi.

Sinulle Asiakas -valmennuksen loppukilpailun voittajat tekivät syksyllä mielinpainuvan opintomatkan Pariisiin.

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN KESKUSKUNTA (SOK)
Fleminginkatu 34
PL 171, 00511 Helsinki
Puh. (09) 1881, telefax (09) 188 2332
Internet <http://www.sok.fi>